

Interpretacija i metodički pristup seriji romana o Harryju Potteru s posebnim osvrtom na lik Severusa Snapea

Jelavić, Lucija Marta

Master's thesis / Diplomski rad

2021

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zagreb, Faculty of Humanities and Social Sciences / Sveučilište u Zagrebu, Filozofski fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:131:826298>

Rights / Prava: [In copyright](#) / [Zaštićeno autorskim pravom](#).

Download date / Datum preuzimanja: **2024-07-18**

Sveučilište u Zagrebu
Filozofski fakultet
University of Zagreb
Faculty of Humanities
and Social Sciences

Repository / Repozitorij:

[ODRAZ - open repository of the University of Zagreb
Faculty of Humanities and Social Sciences](#)

Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu

Odsjek za kroatistiku

Katedra za metodiku nastave hrvatskoga jezika i književnosti

**INTERPRETACIJA I METODIČKI PRISTUP SERIJI ROMANA O
HARRYJU POTTERU S POSEBNIM OSVRTOM NA LIK SEVERUSA
SNAPEA**

DIPLOMSKI RAD

8 ECTS bodova

Lucija Marta Jelavić

Mentor

Red. prof. dr. sc. Dean Slavić

Zagreb, rujan 2021.

Sadržaj

Sažetak	1
1. SERIJA ROMANA O HARRYJU POTTERU.....	2
1.1. Pripovjedač, fabula i siže.....	3
1.2. Sadržaj ciklusa romana.....	4
1.2.1. <i>Harry Potter i kamen mudraca</i>	4
1.2.2. <i>Harry Potter i odaja tajni</i>	5
1.2.3. <i>Harry Potter i zatočenik Azkabana</i>	5
1.2.4. <i>Harry Potter i plameni pehar</i>	6
1.2.5. <i>Harry Potter i Red feniksa</i>	6
1.2.6. <i>Harry Potter i Princ miješane krvi</i>	7
1.2.7. <i>Harry Potter i Darovi Smrti</i>	8
1.3. Likovi u ciklusu	8
1.4. Poveznice serije romana	9
1.4.1. Dobro – zlo i ljubav	9
2. ŽANROVSKI ASPEKT CIKLUSA ROMANA.....	12
2.1. Romansa u ciklusu prema Northropu Fryeu.....	12
2.1.1. Protagonist i antagonist romanse	15
2.1.2. Ostali likovi romanse	16
2.2. Pet uvjeta za naslov junaka.....	17
2.3. Fantastično i fantastika	17
2.4. Elementi fantastike prema Farah Mendlesohn	19
2.5. Na rubu: dječja književnost ili književnost za odrasle	20
2.6. Žanrovska pripadnost ciklusa o Harryju Potteru	22
3. INTERPRETACIJA LIKA SEVERUSA SNAPEA	23
3.1. Snapeov život	23
3.1.1. Djetinjstvo Severusa Snapea	23
3.1.2. Snapeova mladenačka dob	24
3.1.3. Severus Snape kao profesor	25
3.2. Severus Snape i Harry Potter	27
3.3. Etimologija imena.....	28
3.4. Prikaz i recepcija lika Severusa Snapea	28
3.5. Uloga lika	29
3.6. Severus Snape – žrtveni jarac	30

3.7. Zaključak o liku	31
4. METODIČKI PRISTUP ROMANU <i>HARRY POTTER I KAMEN MUDRACA</i>	33
4.1. Prijedlog ustroja nastavnoga sata	33
4.1.1. Doživljajno spoznajna motivacija	34
4.1.2. Najava teksta i njegova lokalizacija.....	34
4.1.3. Interpretativno čitanje teksta i interpretacija.....	35
4.1.4. Sinteza i zadatci za samostalan rad učenika.....	35
4.2. Prijedlozi za drugačije pristupe	36
4.2.1. Filmski sat.....	36
4.2.2. Timski sustav	36
4.2.3. Školski program Hogwartsa.....	37
6. PRILOZI.....	38
6.1. Primjer metodičke pripreve za sat književnosti.....	38
6.2. Književnometodički predložak.....	49
6.3. Nastavni listić	51
6.4. Pozivnica i popis za kupnju	53
7. LITERATURA	55
a) primarna:.....	55
b) sekundarna:.....	55
c) internetski izvori:.....	56

Sažetak

Ovaj je diplomski rad podijeljen u tri dijela. Prvi uvodni dio pruža osnovne podatke o seriji romana o Harryju Potteru, ističu se vodeće poveznice između romana te se određuje žanrovska pripadnost dijelova. Glavni žanrovski elementi ciklusa su elementi romanse u ciklusu te fantastika pa se tim elementima pristupa detaljnije. Protumačit će se i na koji se način obilježja dječje književnosti mijenjaju pa serija romana, kako izlaze novi dijelovi, poprima, uvjetno rečeno, i elemente književnosti za odrasle. Drugi će se dio rada posebno osvrnuti na osobu Severusa Snapea, jednoga od najkompleksnijih likova ovoga ciklusa. Prikazat će se život lika, njegove motivacije te predstavljanje Severusa Snapea unutar tekstova. Također, objasnit će se kako lik, prema Renéu Girardu, ostvaruje ustroj o žrtvenom jarcu. Treći će se dio rada osvrnuti na metodički pristup prvomu dijelu niza romana, gdje će se predložiti izvedba nastavnoga sata po interpretativno-analitičkom sustavu, a metodički će pristup uključiti i primjer metodičke pripreme za sat književnosti. U radu se koriste kratice naslova romana za primarnu literaturu pa tako KM označuje *Kamen mudraca*, OT *Odaju tajni*, ZA *Zatočenika Azkabana*, PP *Plameni pehar*, RF *Red feniksa*, PMK *Princa miješane krvi* te DS *Darove smrti*.

1. SERIJA ROMANA O HARRYJU POTTERU

Joanne Kathleen Rowling rođena je 1965. u Ujedinjenom Kraljevstvu, a prvu je pripovijest osmislila sa šest godina. Oduvijek je voljela čitati i pisati, a, čekajući vlak godine 1990., na um joj je pala ideja o mladom čarobnjaku te je tako nastao Harry Potter. No, iako danas zvuči nevjerojatno, spisateljicu su odbile mnoge izdavačke kuće, a tek je 1997. Bloomsburry pokazao interes za njezinim rukopisom. Spisateljicu svi znaju kao J. K. Rowling, a tako je potpisala knjige jer je izdavač držao kako bi žensko ime možda moglo odbiti ciljanu publiku - dječake.¹ Prvi je dio izdan u lipnju 1997., a u Hrvatskoj ga je tiskao Algoritam² tek godine 2000. Osim književnoga uspona, ciklus o Harryju Potteru i na ekranima je doživio isti, ako ne i veći uspjeh, a prvi je nastavak izašao iz Warner Bros studija godine 2001. Filmovi u pravilu prate slijed u knjigama, iako postoje dijelovi koji su u filmovima izostavljeni, razumljivo, zbog nedostatka prostora. Također, kako bi posljednji nastavak što vjernije predočio događaje iz rukopisa, podijeljen je u dva filma: *Harry Potter i Darovi Smrti I. i II.* Snimanje svih filmova trajalo je od 2001. pa sve do 2011. godine tako da su glavni glumci Daniel Radcliffe, Emma Watson i Rupert Grint odrastali uz Harryja Pottera. Knjige o Harryju Potteru jedne su od najprodavanijih u svijetu³, a filmovi su među najuspješnijim filmovima svih vremena⁴.

Osim serije romana o Harryju Potteru, Rowling se okušala i u književnosti za odrasle. Prva joj je knjiga izdana 2012. pod nazivom *Prijevremeni izbori (The Casual Vacancy)*, a pod pseudonimom Robert Galbraith izdaje kriminalističke romane o privatnom detektivu Comoranu Strikeu. Također, J. K. Rowling piše i scenarije za *Čudesne zvijeri i gdje ih naći*, a to su filmovi koji prikazuju događaje koje prethode vremenu Harryja Pottera. Spisateljica je izdala i nekoliko manjih knjiga vezanih uz seriju romana, *Čudesne zvijeri i gdje ih naći* i *Metloboj kroz stoljeća*, oba izdanja izdana godine 2001., te *Bajke Barda Beedlea* izdane 2008. Najnovija izdana djela ponovno su joj usmjerena k dječjem čitateljstvu, a to su *The Ickabog* iz godine 2020. te *The Christmas Pig* najavljen za listopad godine 2021.

Ciklus o Harryju Potteru podijeljen je na sedam dijelova: *Harry Potter i kamen mudraca*, *Harry Potter i odaja tajni*, *Harry Potter i zatočenik Azkabana*, *Harry Potter i plameni pehar*, *Harry Potter i Red feniksa*, *Harry Potter i Princ miješane krvi* te *Harry Potter i Darovi Smrti*.

¹ <https://www.jkrowling.com/about/>

² Algoritmovi su izdanja i danas najpoželjnija, prva je tri preveo Zlatko Crnković, a ostatak Dubravka Petrović.

³ https://en.wikipedia.org/wiki/List_of_best-selling_books

⁴ <https://www.forbes.com/sites/scottmendelson/2020/08/13/harry-potter-movies-ranked-box-office-jk-rowling-emma-watson-daniel-radcliffe/?sh=95ee5c952da8>

Cijela pripovijest o mladom čarobnjaku počinje u Engleskoj u mjestu Little Whining⁵, a sâm naziv mjesta nije slučajan.⁶ Harry Potter živi s tetom Petunijom, tetkom Vernonom i bratićem Dudleyjem u Kalininu prilazu broj 4, a njegova je soba zapravo spremište ispod stepenica. Harry nije u dobrim odnosima s Dursleyjevima, a njegovi su roditelji, kako teta i tetak kažu, poginuli u automobilskoj nesreći dok je Harry bio beba. Sa svojih jedanaest godina Harry shvaća da nije običan dječak jer dobiva pisma za upis u Školu vještičarenja i čarobnjaštva Hogwarts, a dolaskom u školu otkriva kako postoji puno djece nalik njemu pa se više ne osjeća čudnim ili različitim. Harry u međuvremenu saznaje kako su njegovi roditelji zapravo poginuli, a ubio ih je crni mag Voldemort. Iako Voldemorta nije bilo dugi niz godina, ponovno se počinje pojavljivati baš kada Harry upisuje prvu godinu, a njihovi međusobni sukobi traju kroz cijeli ciklus. Harry je u školi vrlo brzo stekao prijatelje, Rona Weasleyja i Hermionu Granger, a oni mu pomažu u svakom sukobu i čuvaju mu leđa. Premda je Harry vrlo slavan u čarobnjačkom svijetu, neke mu osobe nisu sklone, a među njima je i profesor Severus Snape. Harryju se od samih početaka čini kako ga taj profesor ne voli, a misli da je to ponajprije zbog njegove nezaslužene slave i roditelja, posebno oca. Harry nije bio daleko od istine, o čemu će biti riječi u nastavku.

1.1. Pripovjedač, fabula i siže

Gérard Genette pripovjedača definira kao glas koji govori u tekstu (Genette 1980: 212), a u seriji romana J. K. Rowling pripovjedač nije sudionik zbivanja, ali govori iz Harryjeve perspektive, stoga je riječ o pripovjedaču u trećemu licu. Genette razlikuje dvije vrste pripovjedača, a određuje ih prema sudjelovanju u priči. Heterodijegetički pripovjedač ne sudjeluje u radnji, dok je homodijegetički aktivan sudionik događaja (Genette 1980: 245). S obzirom na to da pripovjedač u ciklusu ne sudjeluje u radnji, odnosno ne govori u ime nekog lika, riječ je o heterodijegetičkomu pripovjedaču. Pripovjedač zna jednako koliko i glavni lik, a prema njegovoj perspektivi čitatelji oblikuju stav o događajima i likovima. Djela su većinom pisana na ovaj način, iako ima dijelova gdje Harry ne sudjeluje u određenom zbivanju pa je pripovjedač ujedno i promatrač. S obzirom na to da se događaji prenose iz gledišta glavnoga lika koji ne mora nužno znati sve, riječ je o nepouzdanom pripovjedaču. Nije sigurno tvrditi koliko je objektivan jer recipijentu nekada govori manje no što bi možda trebao, a ovdje je dobar primjer prikaz lika Severusa Snapea o kojemu čitatelji mijenjaju stav kada im tekst otkrije

⁵ https://harrypotter.fandom.com/wiki/Little_Whining,

⁶ "'Whinging' is another word for whining, an activity that Vernon and Dudley Dursley particularly enjoy." Harryjev tetak i bratić skloni su cviljenju, kukanju, a naziv mjesta u izravnom prijevodu znači 'malo kukanje'.

bitne informacije koje je prethodno izostavio, a o tome će biti riječ u nastavku. Takav postupak povrede kôda Genette naziva alteracijama, gdje je paralepsa davanje više informacija no što je potrebno, a paralipsa označuje izostavljane možebitno važnih informacija (Genette 1992: 103). Na temelju analize lika Severusa Snapea pokazat će se kako paralipsa utječe na prikaz te osobe. Također, valja imati na umu kako je veći dio serije romana prikazan iz perspektive dječaka, poslije tinejdžera, stoga njegove prosudbe ne moraju uvijek biti točne ili ispravne.

Milivoj Solar ističe važnost razlikovanja fabule i sižea: „Fabula je ono što se pripovijeda, a siže onaj način na koji se fabularni niz pripovijeda upravo u određenom djelu“ (Solar 1986: 45). Dakle fabula predstavlja uzročno-posljedični niz događaja, a siže sadrži retardacije, odnosno usporavanja radnje. Retardacija uobičajeno uključuje digresije (duži opisi predmeta, lika ili događaja), epizode (veće tematski zaokružene digresije) te ponavljanja. U ciklusu romana o Harryju Potteru prisutna su sva tri oblika, a najčešće su digresije u obliku opisa likova ili predmeta (npr. dvorane u Hogwartisu). Također su prisutne i epizode, na primjer cijeli odlomci posvećeni događajima iz prošlosti (npr. prikaz odrastanja osobe Severusa Snapea), novinski članci ili umetnuta cjelovita *Bajka o tri brata*⁷. Ponavljanja su rijetka, a služe uglavnom podsjećanju čitatelja na važnije događaje ili osobe. Upravo retardacije utječu na percepciju osobe Severusa Snapea. Digresijama i epizodama čitatelji saznaju sve više o liku, što utječe na njihov stav. Primjerice moguće je da odlomci koji prikazuju pravu narav Snapeova odnosa prema Lily mijenjaju stav čitatelja, odnosno čitateljima je tom epizodom objašnjen dio Severusova karaktera, što kod recipijenta može izazvati razumijevanje za djelovanje lika.

1.2. Sadržaj ciklusa romana

U ovomu se poglavlju opisuju događaji svakoga romana kako bi se navele osnovne fabularne linije, važna mjesta te likovi. Također, osnovne informacije o događajima i odnosima između likova pridonose lakšem shvaćanju uloge Severusa Snapea u ciklusu romana o Harryju Potteru.

1.2.1. *Harry Potter i kamen mudraca*

Pripovijest započinje u Kalininom prilazu broj 4, netom prije Harryjeva jedanaestoga rođendana. Harry i čitatelj istodobno se susreću s magijom, a čitatelj prati Harryjeve dogodovštine. Dječak je upoznao mnogobrojne profesore u školi, no od samog je početka s jednim imao loš odnos, s profesorom Severusom Snapeom. U prvome je nastavku izražen negativan stav glavnoga lika prema Snapeu pa i čitatelj, sukladno tom stavu, stvara negativnu

⁷ https://harrypotter.fandom.com/wiki/The_Tale_of_the_Three_Brothers

predodžbu o profesoru. Nakon što je shvatio da se u školi događa nešto neobično, Harry je uz Ronovu i Hermioninu pomoć otkrio sve o kamenu mudraca te povratku ubojice njegovih roditelja – Voldemorta. Iako je krivnju o kamenu mudraca na kraju snosio profesor Quirrell, Harry je u traganju za krivcem prvo pomislio na Severusa Snapea. Ipak, on je uz pomoć prijatelja uspješno svladao sve zapreke, a na kraju i profesora Quirrella, ali i Voldemorta. Završetkom školske godine Harry se vratio kod tete i tetka na ljetne ferije, u Kalinin prilaz broj 4.

1.2.2. *Harry Potter i odaja tajni*

Drugi dio ponovno započinje oko Harryjeva rođendana, ali dvanaestoga, dakle krajem mjeseca srpnja. Harry je bio zbunjen jer mu se nitko od prijatelja nije javio cijelo ljeto, a vilenjak Dobby ga je došao upozoriti kako se ne smije vratiti u školu. Ipak, po Harryja je došao Ron u letećem automobilu te su oni njime otputovali u Hogwarts. Kako se učenici ne smiju služiti magijom izvan škole, profesor Snape se dječacima prijetio kako će biti izbačeni, no do toga nije došlo. Tijekom školske je godine nešto zamrzavalo učenike i napadalo ih te je Harry otkrio odaju tajni⁸ i onoga koji stoji iza svega toga – Toma Riddlea, odnosno lorda Voldemorta. Harry je ponovno uspješno svladao protivnika uz pomoć svojih prijatelja, a spasio je Ronovu sestru Ginny. Lik Severusa Snapea najmanje je zastupljen u ovome nastavku. Ipak, njegov je prikaz uglavnom negativan jer se na samom početku romana prijeti dječacima izbacivanjem iz škole. Također, tijekom vježbi dvoboja između Harryja i Malfoya cijela škola otkriva kako Harry može govoriti zmijskim jezikom, a do toga ne bi došlo da ih profesor Snape nije izazvao na dvoboj.

1.2.3. *Harry Potter i zatočenik Azkabana*

I ovaj nastavak započinje u slično vrijeme i na istome mjestu, no ovaj je put Harry iz ljutnje napuhao tetkovu sestru Marge te pobjegao iz Kalinina prilaza putujući magičnim autobusom. Ni ova školska godina ne prolazi bez avantura, a s obzirom na to da je zloglasni ubojica Sirius Black pobjegao iz Azkabana⁹, dementori¹⁰ su se pojavili i u Hogwatsu ne bi li ga pronašli. Kako je Harry često bio na meti dementora, tako ga je profesor Lupin učio predočiti patronusa¹¹ koji bi ga trebao zaštititi od dementora. Harry je u međuvremenu saznao da je Sirius Black njegov kum koji nije masovni ubojica kakvim su ga prikazivali. Osim toga, Harry je saznao i kako su Harryjev otac i Sirius uznemiravali i maltretirali Severusa Snapea tijekom zajedničkoga

⁸ Odaju tajni, tajni prostor u Hogwatsu, otvara Ginny Weasley jer ju dnevnik Toma Riddlea općini i navede na to.

⁹ Azkaban – zatvor za čarobnjake, a Sirius Black prva je osoba koja je iz njega uspjela pobjeći.

¹⁰ Dementori – bića koja čuvaju Azkaban, a isisavaju dušu iz čovjeka.

¹¹ Expecto Patronum – zaštitna magija koja čuva čarobnjaka, a štiti posebno od dementora.

školovanja. U ovome je nastavku prikazan loš odnos Harryjeva oca i kuma prema Snapeu, a takav prikaz kod čitatelja može stvoriti suosjećanje prema liku. Dakle, prikaz utječe na percepciju lika kod čitatelja, a u ovome je dijelu čitatelj naveden na to da zauzme obzirniji stav prema Severusu Snapeu. Harry i njegovi prijatelji su na kraju spasili Siriusa od dementora koristeći vremokret, spravu za vraćanje vremena. Na kraju školske godine Harry se ponovno vratio u Kalinin prilaz broj 4.

1.2.4. *Harry Potter i plameni pehar*

Četvrti nastavak započinje opisom ubojstva u kući Riddleovih. Naime, Voldemort je ubio svoga oca i njegove roditelje, a pedesetak se godina poslije vratio na mjesto zločina te ubio kućepazitelja Franka. U sljedećem se poglavlju Harry probudio s boli u ožiljku, u Kalininu prilazu broj 4, oko svojega četrnaestoga rođendana. Harry je prije početka škole otišao s Weasleyjevima na Svjetsko prvenstvo u metloboju¹² gdje se pojavio tamni znamen koji je posljednji puta viđen dok je Voldemort harao zemljom. U školi se održavao Tromagijski turnir u kojemu su sudjelovale tri škole, a svaka je od njih imala svoga predstavnika natjecatelja. Igrom slučaja, tromagijski je pokal prihvatio i Harryjevu navodnu prijavu pa je tako u turniru sudjelovalo četiri umjesto uobičajena tri učenika. Događaji su kulminirali kada su Harry i Cedric, obojica predstavnici Hogwarta, zajedno primili plameni pehar koji ih je odveo na tamno mračno mjesto gdje ih je dočekaao Voldemort sa svojim sljedbenicima. Harry je uspio pobjeći, ali Voldemort je ubio Cedrica te je Harry nakon toga ostatku magijskoga svijeta pokušavao objasniti da se lord Voldemort vratio. Također, pri kraju romana je profesor Snape pokazao ravnatelju Dumbledoreu tamni znamen¹³, Voldemortov simbol, uvjeravajući ga kako se Voldemort zbilja vratio, a ravnatelj je Snapea poslao na tajni zadatak. Severus Snape prikazan je dvojako: ima tamni znamen pa je zbog toga negativan, ali ga ravnatelj šalje na tajni zadatak što upućuje na to da taj lik možda nije onakav kakvim se čini. Harry se nakon kraja školske godine ponovno vratio u Kalinin prilaz broj 4, osjećajući kako je situacija puno ozbiljnija nego prije jer se Voldemort uistinu vratio.

1.2.5. *Harry Potter i Red feniksa*

Peti dio ciklusa ponovno započinje u Little Whingingu kada su Harryja i njegova bratića Dudleyja napali dementori. Nakon što ih je Harry uspio otjerati, po njega su došli članovi Reda feniksa¹⁴ te ga smjestili u kuću njegova kuma, Siriusa Blacka. U ovome nastavku do izražaja

¹² Metloboj – čarobnjački sport na metli, Harry je u njemu vrlo dobar.

¹³ Tamni znamen – simbol lorda Voldemorta i smrtonoša, smrtonoše ga uglavnom imaju na podlaktici.

¹⁴ Red feniksa – skupina koja se bori protiv lorda Voldemorta i smrtonoša.

dolazi povezanost Harryja i Voldemorta jer jedan drugome mogu ulaziti u um. Kako bi se Harry zaštitio od Voldemortova prodiranja u um, profesor Snape držao mu je instrukcije kako to učiniti. Profesor je prekinuo sate kada je Harry uspio prodrijeti u njegov um gdje je vidio zlostavljanje Snapea i povezanost između njegove majke i profesora. Čitatelj dobiva informacije o prošlosti Severusa Snapea te uviđa odnose između Harryjevih roditelja i Snapea: prikaz lika je u ovome dijelu nešto neutralniji, što pobuđuje razumijevanje za osobu Severusa Snapea. Lažno Voldemortovo predviđanje Harryja i njegove pomoćnike gotovo košta života. Naime, Voldemort je, znajući kako mu Harry može ulaziti u misli, prikazao Harryju kako je Sirius zarobljen u Odjelu tajni¹⁵. Voldemort je znao da će Harry pokušati spasiti kuma pa je to zapravo bila zamka, a Siriusa Blacka je u Odjelu tajni ubila Voldemortova najvjernija smrtonoša¹⁶ – Bellatrix. Harry je pokušao osvetiti kumovu smrt, a u tom se času pojavio i Voldemort te se borio s Harryjem i Dumbledoreom. Voldemortovu su bijegu svjedočili djelatnici Ministarstva i ministar Fudge, a viđenjem toga prizora više nitko nije mogao osporiti povratak Gospodara tame. Dumbledore je u ovome nastavku otkrio Harryju kako proročanstvo govori da obojica ne mogu živjeti, odnosno da jedan mora ubiti drugoga. *Red feniksa* završava odlaskom Harryja kod tete i tetka.

1.2.6. Harry Potter i Princ miješane krvi

Prvo je poglavlje posvećeno bezjačkom¹⁷ svijetu i njihovom ministru. Ministar magičnoga svijeta objašnjava bezjačkom ministru kako je započeo rat u svijetu magije te mu objašnjava neobična ubojstva i rušenja u bezjačkom svijetu. Po Harryja je u Kalinin prilaz broj 4 došao Dumbledore te ga odveo u kuću Weasleyjevih odakle je Harry s prijateljima otišao u školu. Harry je igrom slučaja posudio udžbenik za Čarobne napitke, a u tom su udžbeniku bili nadopisani savjeti za bolju pripremu napitaka te neke kletve i magije. Harry je zbog udžbenika blistao u tom predmetu, a poslije otkrio da je vlasnik tih digresija Severus Snape. U ovome je nastavku Harry saznao da se Voldemort razdijelio na sedam horkruksa, dijelove duše pohranjene u kakve predmete, što znači da ga ne može ubiti dok ih sve ne uništi. Na kraju romana je Severus Snape ubio ravnatelja Dumbledorea, a Harry je odlučio kako se neće vratiti u školu već će nastaviti tražiti horkrukse kako bi uništio Voldemorta. Prikaz Snapea u ovome je dijelu veoma negativan: osim što je vlasnik udžbenika s ubojitim kletvama, on usmrćuje

¹⁵ Odjel tajni – odjel Ministarstva magije u Londonu:

https://harrypotter.fandom.com/wiki/Department_of_Mysteries.

¹⁶ Smrtonoše – pristalice lorda Voldemorta: https://harrypotter.fandom.com/wiki/Death_Eaters.

¹⁷ Bezjaci – obični ljudi bez vješticih sposobnosti: https://harrypotter.fandom.com/wiki/Non-magic_people.

ravnatelja Dumbledorea. Čitatelj s obzirom na počinjeno ubojstvo ponovno stvara izrazito negativnu sliku o osobi Severusa Snapea.

1.2.7. *Harry Potter i Darovi Smrti*

U posljednjem dijelu su po Harryja u Kalinin prilaz broj 4 došli članovi Reda feniksa kako bi ga smjestili na sigurnu lokaciju jer na Harryjev sedamnaesti rođendan prestaje zaštita koju mu pruža kuća Dursleyjevih. Nakon što i službeno bude objavljeno kako je Ministarstvo magije palo, Harry, Ron i Hermiona odlaze od Weasleyjevih u potragu za preostalim horkruksima. U potrazi su otišli i u Hogwarts, gdje je počela bitka između dobra i zla. Voldemort je ubio Severusa Snapea kako bi se domogao vlasništva najjačega štapića na svijetu, a Harry je saznao pravu istinu o Snapeu. U posljednjem je romanu napokon otkrivena prava osoba Severusa Snapea i njegov život koji je podredio ljubavi. Prikaz lika je pozitivan, a kod čitatelja izaziva suosjećanje. Na kraju je Harry prihvatio činjenicu da se sâm mora suočiti s Voldemortom, a Voldemort ga pobjeđuje i prividno ubija. Voldemort je zapravo ubio samo dio sebe koji se sakrio u Harryja, a Harry ga je onda iznenadio jer je ipak preživio. Neville, Harryjev prijatelj, ubio je Voldemortovu zmiju, posljednji horkruks, te se time Harryju ukazala prilika za konačnim uništenjem Voldemorta, a to mu i uspijeva. Epilog je posvećen prikazu glavnih likova devetnaest godina poslije, kada bezbrižno šalju djecu u Hogwarts znajući kako su sada, kada Voldemorta više nema, sigurni od svega zla.

1.3. Likovi u ciklusu

Ciklus o Harryju Potteru sadrži mnoštvo likova različitih karaktera, no oni uglavnom pripadaju dobroj ili lošoj strani. Harryjevi najbolji prijatelji potpuno su različiti. Ron ne voli učenje i potječe iz mnogobrojne čarobnjačke obitelji Weasley, dok Hermiona potječe iz obitelji bezjaka, a najdraža joj je stvar učenje. Trojac se već na prvoj godini posvađao s Malfoyjem i njegovim prijateljima, a Malfoy je dječak iz imućne obitelji čistokrvnih čarobnjaka sklonih crnoj magiji. Dakle na površinskoj je razini prisutan već spomenuti sukob dobra i zla koji se razvija i prikazuje tijekom cijeloga ciklusa. Hagrid, lovočuvar škole Hogwarts, biva još jedan pozitivan lik koji je Harryja doveo u školu i upoznao ga sa svijetom magije te mu pomagao da se što bolje snađe i prilagodi. Likovi okupljeni oko Harryja uglavnom su pozitivno okarakterizirani, dok likovi skloni crnoj magiji nose uglavnom negativne osobine. Iako je skoro pa sve likove lako razdijeliti na negativne i pozitivne, jedan se ipak otima toj podjeli, a to je lik Severusa Snapea. Iz prethodnih je odlomaka vidljiva kompleksnost te osobe, a moguće je opaziti i koliko prikaz lika, odnosno davanje ili izostavljanje informacija, može utjecati na stav recipijenta prema liku.

Usprkos tome što on po svim elementima pripada negativnoj strani (tmuran je, strog, sklon crnoj magiji), u početku je nejasno zašto ga ravnatelj Dumbledore uopće drži kao profesora u školi Hogwarts, a zašto je tome tako razjasnit će se u sljedećim poglavljima.

1.4. Poveznice serije romana

Naslovi su očito vodeće i očite poveznice serije romana, svaki od njih započinje *Harry Potter* te je onda dodan glavni motiv ili tema toga nastavka. Osim očigledne analogije što se naslova tiče, glavni je lik osoba koja povezuje sve nastavke jer je većina pripovijesti prikazana iz njegove perspektive. Ne pojavljuje se samo lik Harryja u svim dijelovima, brojni su likovi prisutni tijekom cijeloga ciklusa, a važno je istaknuti Rona, Hermionu, Severusa Snapea te svakako antagonista Voldemorta. Svi su nabrojani likovi važni na svoj način, Harryjevi prijatelji kao pomagači bez kojih Harry ne bi uspio svladati prepreke, Voldemort bez kojega sukoba ne bi ni bilo te Severus Snape koji balansira između dviju sukobljenih strana. Prostor se također ponavlja pa tako gotovo svaki nastavak započinje u Kalininu prilazu broj 4, a završava povratkom na istu adresu te se time svaki od dijelova zatvara tvoreći zaokruženu kompoziciju djela. Vrijeme je također nit koja povezuje dijelove, a svaki nastavak redovito kreće početkom školske godine oko Harryjeva rođendana te završava početkom ljetnih ferija, izuzevši posljednji nastavak kada epilog završava početkom školske godine (Slavić 2003: 116). No, etički gledano, najvažnija je okosnica svih dijelova sukob dobra i zla, što je ujedno i vodeći motiv koji se proteže kroza sve nastavke. Sukob Harryja i Voldemorta koji traje sedam godina, a u Voldemortovu slučaju i preko dvadeset, predstavlja zapravo sukob dobra i zla. Harry predstavlja sve dobro, dok je Voldemort oličenje zla, a njihov sukob, može se reći rat, vodeći je motiv djela o Harryju Potteru. Također, Voldemort kao predstavnik zla potiče svaki zaplet stoga je i on poveznica između dijelova te predstavlja pokretača fabule.

1.4.1. Dobro – zlo i ljubav

Svi likovi u jednom času biraju na koju će stranu stati, na stranu dobra ili na stranu zla. Voldemort je oličenje zla, njegov je fizički opis sukladan psihičkom opisu, u njemu ne postoji ljubav, empatija ili bilo što dobro.

„Imao je šake poput velikih, blijedih paukova. Dugim, bijelim prstima milovao je svoja prsa, ruke, lice. Njegove crvene oči, s prorezima umjesto zjenica, kao da je mačka, u tami su svjetlucale još jače. (...) Voldemort pogleda u Harryja grimiznim očima, smijući se visokim, hladnim, neveselim smijehom“ (PP 509).

Baš kao što je, uvjetno rečeno, njegova duša loša i trula, njegov je fizički prikaz prožet negativnim stavovima, a često je uspoređivan sa zmijama i mačkama. Zmije i mačke su, barem u europskoj kulturi, često povezivane s nečim lošim i negativnim pa su usporedbe baš s tim životinjama i očekivane. Činjenica da je svoju dušu podijelio na sedam dijelova govori sama za sebe, a to zapravo više nisu dijelovi duše, nego ostatci osobe koja je nekada postojala. Voldemort je pokušajem ubojstva bebe Harryja zapravo aktivirao štit koji je Harryjeva majka stvorila:

„Žrtva vaše majke krvnu je vezu učinila najjačim štitom koji sam vam mogao dati. ... Dokle god domom nazivate mjesto gdje stanuje krv vaše majke, tamo vas Voldemort ne može dotaknuti niti vam naškoditi“ (RF 763).

Ovim se navodom želi reći kako je Voldemort samom sebi presudio dopustivši da Harryjeva majka napravi toliko moćnu zaštitu, zaštitu u obliku ljubavi koju Voldemort nikada nije shvaćao niti osjetio. Voldemort do svoga kraja ne primjećuje i ne vrednuje takvu moć, a Dumbledore to uviđa još u *Princu miješane krvi*: „On je jedva čekao da osakati vlastitu dušu i nikad se nije potrudio shvatiti nemjerljivu moć neokaljane i cjelovite duše“ (PMK 410). Ignoriranje ljubavi kao najmoćnijega oružja, Voldemorta na kraju košta i života jer je zbog svojih uvjerenja podcijenio moć ljubavi i duše. Ljubav je ta koja razgraničuje dobre od loših likova, osjećaju ju oni na strani dobra, a ignoriraju oni na strani zla te je time ljubav bitan element u razlikovanju dobra i zla. Likovi su u pravilu okarakterizirani pozitivno ako u ljubav vjeruju, a negativno ako ignoriraju ljubav i sve što ona donosi. Dumbledore objašnjava Harryju: „Ukratko, štiti vas vaša sposobnost da volite! ... To je jedina moguća zaštita od tako primamljive moći kao što je Voldemortova!“ (PMK 409). Iako Dumbledore u više navrata objašnjava najvrjednije oružje protiv lorda Voldemorta, Harry tek koraćanjem prema završnom sukobu uviđa moć obitelji, prijatelja i ljubavi. Ovdje valja napomenuti i činjenicu kako je Severus Snape čitav život podredio ljubavi, o čemu će biti riječi u nastavku. Osim što se višestruko spominje ljubav i njezina moć, glavni je sukob između dobra i zla izvrsno opisan riječima Harryjeva kuma Siriusa: „Da, ali svijet se ne dijeli na dobre ljude i smrtonoše“ (RF 282). Napomena: u ekraniziranom je obliku taj navod još bolje objašnjen: „Uostalom, svijet nije podijeljen na dobre ljude i smrtonoše. Svi mi u sebi imamo i svjetlo, i tamu. Važno je što ćemo odabrati. To smo mi zapravo.“¹⁸ U tom se navodu zapravo objašnjava bit, odnosno pouka cijele serije romana, a

¹⁸ <https://www.youtube.com/watch?v=OmxxmPJrHDc> (1:10) *Harry Potter i Red feniksa*

to je da svatko ima i dobre, i loše strane, ali su naše djelovanje i odabir ono što zbilja vrijedi, a sposobnost da volimo ono je što zapravo razdvaja dobro od zla.

2. ŽANROVSKI ASPEKT CIKLUSA ROMANA

Wolfgang Kayser drži da svaki roman govori o nekom zbivanju koje se događa na nekom prostoru i u kojem sudjeluju određeni likovi, pa tako razlikuje roman zbivanja, roman lika te roman prostora (Solar 1986: 178). S obzirom na to da ovaj ciklus ne povezuje jedno zbivanje te ni jedan prostor ne povezuje baš sve dijelove, ovdje bi se moglo govoriti o romanu lika. U takvom tipu romana „jedan ili nekoliko uzajamno povezanih likova dominira strukturom romana, ostvarujući jedinstvo svih ostalih elemenata u romanu“ (Solar 1986:178). Niz romana o Harryju Potteru povezuje glavni lik Harry, no i nekolicina drugih likova, od kojih je važno izdvojiti antagonista Voldemorta, Harryjeve glavne pomoćnike – Hermionu, Rona i Dumbledorea – te Severusa Snapea, bez čije se uloge u djelu neki događaji ne bi zbili, a posebno ne poraz lorda Voldemorta. Niz romana ima elemente romanse, a fantastično je atribut koji je nemoguće odvojiti od ovoga ciklusa, što će u sljedećim poglavljima biti objašnjeno.

2.1. Romansa u ciklusu prema Northropu Fryeu

Frye ističe kako „čim romansa postigne književni oblik, sklona je ograničiti se na slijed manjih pustolovina koje vode prema glavnoj ili vrhunskoj pustolovini, obično najavljujivanoj od samoga početka, čije okončanje zaokružuje priču“ (Frye 2000: 213). Potraga je, prema Fryeu, glavna pustolovina koja romansi daje književni oblik (Frye 2000: 213). Pogledavši slijed događaja u romanima, jasno je kako Fryeova postavka izvrsno opisuje ciklus romana. Gotovo svaka pustolovina počinje putovanjem u Hogwarts, uglavnom vlakom, a završava početkom ljetnih ferija i Harryjevim povratkom u London. U svakom je nastavku Harry suočen s nekim izazovom, a događaji kulminiraju u smjeru završnoga obračuna protagonista i antagonista, točnije Harryja i Voldemorta, odnosno dobra i zla. I sâm Dumbledore u razgovoru sa Severusom Snapeom otkriva kako je znao da će doći do konačnoga obračuna kako bi se događaji raspleli, a pripovijest zaokružila:

„Dio lorda Voldemorta živi u Harryju – i zbog tog dijela Harry umije govoriti sa zmijama i ima vezu s umom lorda Voldemorta, vezu koju nikada nije razumio. I sve dok taj djelić duše, čiju odsutnost Voldemort nikad nije primijetio, ostaje skriven i zaštićen u Harryju, lord Voldemort ne može umrijeti. (DS 552)

Nadalje Frye govori o tome kako romansa ima tri glavne etape: *agon* ili sukob koji se sastoji od uvodnih pustolovina i pogibeljnog putovanja, *pathos* ili borba na život i smrt gdje junak ili njegov protivnik moraju poginuti te *anagnorisis* ili prepoznavanje u kojemu se junak prepoznaje kao junak, neovisno o njegovom preživljavanju ili smrti (Frye 2000: 213). Frye

naknadno navodi četiri različita mita potrage, a osim spomenutoga *agona i pathosa*, a prije *anagnorisisa*, dodaje aspekt *sparagmosa*, odnosno rastrgavanja (Frye 200: 219). U njemu junak nestaje, a može bitno se dijeliti na dijelove. Iako se Harry ne dijeli (za razliku od Voldemorta!), u odlomku *King's Cross* iz *Darova smrti* gdje Harry umire, dio Voldemortove duše umire, no Harry se vraća u život bez Voldemortova dijela. Iako neklasičan oblik rastrgavanja, ovakav događaj ima elemente *sparagmosa* o kojemu Frye govori. Harry se ne raspolavlja, ali doživljava smrt i uskrsnuće, odnosno dolazi do ponovne pojave i prepoznavanja. Što se karakterizacije likova tiče, ciklus o Harryju Potteru udaljava se od žanra romanse: „Ako pomažu, idealizirani su i naprosto viteški ili čisti; ako odmažu, karikirani su i naprosto nitkovi ili kukavice“ (Frye 2000: 222). Likovi su u Harryju Potteru uglavnom prikazani realistično, prikazane su njihove mane i vrline, nije riječ o klasičnoj crno-bijeloj karakterizaciji. Primjerice ravnatelj škole Dumbledore, iako dobar i požrtvovan, pokazuje i svoju mračniju stranu kada priznaje Snapeu kako je znao da će Harry morati umrijeti za spas čovječanstva. Također, Dumbledore je u *Princu miješane krvi* rekao Harryju u bunilu: „Molim vas, neka prestane, znam da sam pogriješio, ali molim vas, neka prestane i više nikad, nikad neću...“ (PMK 458). To upućuje na to da Dumbledore nosi u sebi krivnju, što dokazuje kako ni on nije savršen. Nadalje, Malfoy je u *Darovima smrti*, pokušavajući zaštititi Harryja, glumio da ga ne prepoznaje, što ga čini boljom osobom nego što se činilo. S druge strane, Cho, Harryjeva nesuđena djevojka, ispada lošija nego što je prvotno idealizirana jer staje na stranu prijateljice koja je izdala Dumbledoreovu armiju¹⁹. Harryjev je otac također dobar primjer kako kod likova nije riječ o crno-bijeloj karakterizaciji. Iako je u mnogočemu idealiziran, vidljivo je kako ima i lošu stranu, što je prikazano u Snapeovim sjećanjima kada James i prijatelji izruguju tinejdžera Snapea. Severus Snape je u mladosti pripadao smrtonošama, što je zapravo Harryjeve roditelje koštalo života. Snape je bio taj koji je čuo proročanstvo te ga prenio Voldemortu, iako u tom trenutku nije bio svjestan da se proročanstvo odnosi na Lilynu obitelj. Premda je požalio što ih je izdao te je čitav život posvetio tome da zaštiti Harryja, taj se prvotni potez izdaje ne može povući. No, iako prikazani realistično, likovi uglavnom naginju ili dobroj ili zloj strani. Pozitivni likovi, i kada odlutaju u krivom smjeru, uglavnom nađu put k dobrome. Ron je u *Darovima Smrti* zbog ljubomore napustio Hermionu i Harryja, no vratio se i pokajao za svoju pogrešku: „sigurno je znao da ću te napustiti.'Ne', ispravi ga Harry. 'Sigurno je znao da ćeš se uvijek htjeti vratiti“ (DS 317). Ipak, valja napomenuti kako način pripovijedanja doprinosi tome kako će neki lik biti okarakteriziran, odnosno namjerno izostavljanje ili dodavanje informacija o liku ili

¹⁹ Dumbledoreova armija – tajna skupina učenika koja je vježbala praktične predmete, odnosno čarolije, jer ih je nova profesoricu, Dolores Umbridge, tjerala da uče samo teoriju.

dogadajima utječe na prikaz lika, što je najvidljivije kod prikaza osobe Severusa Snapea. Osim toga, pripovjedač sâm odlučuje na koji će način prikazati pojedinoga lika pa tako na primjer, opravdava Dumbledoreove loše postupke iz prošlosti, dok postupke profesora Snapea samo prikazuje, ostavljajući čitatelju da sâm gradi stav o osobi.

Northrop Frye ističe šest razlučivih dionica romanse koje tvore ciklički slijed u životu romantičkoga junaka:

Prva je dionica tek rođenoga junaka kojega stavljaju u kovčeg ili škrinju, a redovito plovi nekom vodom ili je nađen pokraj vode. Ukoliko je riječ o kopnu, junaka često spašavaju ili othranjuju životinje. Također, često je da su djetetovi pravi roditelji skriveni, a lažni otac zahtijeva njegovu smrt. Motiv koji se pojavljuje je i potraga za djetetom koje mora biti skriveno.

Druga dionica prikazuje nevinu mladost junaka te pastoralni i arkadijski svijet, a u sljedećim se dionicama to vrijeme prikazuje kao sretno, idealizirano, zlatno doba. Frye ovdje navodi i pojavljivanje instruktora ili nekog drugog učitelja junaka.

Treća dionica obilježava temu potrage koja se sastoji od *agona*, *pathosa*, *anagnorisisa* i *sparagmosa*.

Četvrta dionica u romansi kao središnju temu prikazuje obranu integriteta nevinoga svijeta pred nasrtajem iskustva, a često poprima oblik moralne alegorije. Ovdje se junak bori protiv zla, a čest je motiv opkoljenoga grada.

Peta dionica prikazuje idilično viđenje iskustva odozgora, a bavi se svijetom sličnom onom iz druge dionice. Prisutno je nepristrano i kontemplativno viđenje društva.

Šesta ili *penseroso* dionica obilježava završetak kretanja od aktivne do kontemplativne pustolovine, a karakteristična je crta ove dionice priča u navodnicima gdje netko u ugodnoj atmosferi pripovijeda stvarnu priču (Frye 2000: 225).

Iako postoje slični elementi, ciklus o Harryju Potteru ne prati slijepo slijed dionica Fryeeve romanse. Prva dionica često govori o djetetu koje mora biti skriveno, a Harry je morao biti zaštićen jer je ostao bez roditelja. Također, njegov antagonist Voldemort mogao bi se dovesti u vezu s lažnim ocem koji zahtijeva smrt (Slavić 2003: 124). U *Zatočeniku Azkabana* Hagrid govori kako bi Sirius Black dječaka Harryja „napol puta bacio s motora u more“ (ZA 163) pa se to može povezati s prvom dionicom i čestim motivom vode. Druga dionica romanse prikazuje uglavnom idilično odrastanje junaka, a Harryjevo je odrastanje bilo upravo suprotno: „Živio je kod Dursleyjevih već gotovo deset godina, deset tužnih godina, otkako zna za sebe,

od malih nogu, nakon što su mu roditelji poginuli u automobilskoj nesreći“ (KM 27). Kao mogućega Harryjeva instruktora važno je spomenuti Hagrida koji ga uvodi i upoznaje sa svijetom magije, a u idućim dijelovima tu ulogu uglavnom preuzima ravnatelj Dumbledore. Treća je dionica obilježena potragom koja je, kao što je već rečeno, prisutna u cijelom ciklusu, a samo je traženje najvidljivije u posljednjemu nastavku kada Harry s prijateljima traži Voldemortove horkrukse, odnosno ostatke duše. Harry se u svakom od dijelova bori protiv zla, a često je ta borba smještena u Hogwarts koji može predstavljati opkoljeni grad. To je najizraženije u *Darovima Smrti* gdje je cijelo poglavlje posvećeno bitci za Hogwarts (DS 491). Takav bi opis odgovarao Fryeevoj četvrtoj dionici, dok bi posljednje dionice opisivale junakovo osvajanje drage te povlačenje u smireniji život. Harry u *Odaji tajni* spašava Ginny, a u epilogu posljednjega dijela opisuje se idiličan život junaka i njegovih prijatelja, što odgovara opisu Fryeeve šeste dionice koja obilježava završetak kretanja pustolovine.

Frye kaže kako se sva fikcionalna djela mogu razvrstati prema junakovoj moći djelovanja, a razlikuje pet vrsta junaka, od kojih prvi pripada božanskim bićima, drugi je nadmoćniji prema drugim ljudima i svojoj okolini, ali je ljudsko biće, treći je sličan drugome, ali nije nadmoćniji od svoje okoline, četvrti je jednak drugim ljudima, dok je peti slabiji od ostalih ljudi (Frye 2000: 45). „Ako je nadmoćan u *stupnju* drugim ljudima i svojoj okolini, junak je tipičan junak *romanse*, čiji su postupci čudesni, ali ipak jest ljudsko biće“ (Frye 2000: 213). Sukladno Fryeevoj razdiobi, jasno je kako je Harry tipičan junak romanse jer je nadmoćniji od većine ostalih likova, a vlada svojom okolinom. Po tome bi se moglo zaključiti kako djela ciklusa o Harryju Potteru pripadaju romansi. Frye također ističe kako je serijal obilježje romanse (Frye 2000: 212), „pa je i ta karakteristika dokaz da niz romana o Harryju pripada navedenom žanru“ (Slavić 2003: 123).

2.1.1. Protagonist i antagonist romanse

„Potraga koja uključuje sukob pretpostavlja dva glavna lika, protagonista ili junaka i antagonistu i neprijatelja“ (Frye 2000: 213). Harry ima gotovo sva obilježja junaka, a njegov antagonist Voldemort „preuzima demonska mitska svojstva“ (Frye 2000: 213), što je vidljivo i po njegovu opisu kada ponovno dobije oblik čovjeka: „Bjelji od kosti, širokih, gnjevnih, grimiznih očiju i nosa spljoštenog poput zmijske gubice, s prorezima umjesto nosnica...“ (PP 508). S druge strane, ravnatelj Harryja opisuje kao osobu „krajnje odrješitosti i izvanredne hrabrosti“ (KM 242). „Svaki tipični lik u romansi naginje tomu da kao protivnika ima svoju moralnu opreku, poput crnih i bijelih figura u šahu“ (Frye 2000: 222). Junak, kao i njegov protivnik, ima svoje pomagače, Harryju su to njegovi prijatelji i profesori, dok su Voldemortovi

pomagači smrtonoše. Za razliku od Harryjevih pomagača koji mu pomažu svojevrijedno, Voldemortovi su pomagači često uz njega iz straha, a ne želje: „... jedni su se bojali, drugima je bilo stalo do njegove moći jerbo je stvarno steko veliku moć“ (KM 47). Ipak, iako i Harry i Voldemort imaju svoje pomagače, imaju i lažne pomagače, odnosno pripadnike protivničkih redova koji lažno pomažu junaku ili neprijatelju. U Harryjevu slučaju to nije toliko izraženo, ali kao primjer se može navesti lažni profesor Moody u kojega se preoblikuje Barthemius Crouch Junior, Voldemortov smrtonoša, te na taj način glumi da pomaže Harryju, a zapravo ga šalje lordu Voldemortu. Sa zle je strane lažni pomagač izraženiji, a prisutan je u svim dijelovima. Naime, Severus Snape pomaže dobroj strani, a istodobno lažira odanost lordu Voldemortu kako bi zaštitio Harryja. S obzirom na to da se pripovijedanje kazuje iz dječakove perspektive, čitatelj o tome ne zna ništa te zato stvara iskrivljenu sliku o osobi, a skrivanjem važnih informacija postiže se napetost.

2.1.2 Ostali likovi romanse

Kao što je već rečeno, Harryjevi su pomagači njegovi prijatelji i profesori, a njegovi su najvjerniji pomagači Ron i Hermiona. U svakom dijelu ciklusa oni sudjeluju u junakovim avanturama te ga ne napuštaju čak ni kada on to traži od njih. Frye kaže kako su likovi „ili za potragu ili protiv nje“ (Frye 2000: 200), a oni koji su za potragu uglavnom staju na junakovu stranu te su za to da se ostvari cilj potrage. Ron i Hermiona redovito naglašavaju Harryju kako su uvijek uz njega: „A onda idemo s tobom, bez obzira na to kamo ideš. (...) Mi smo uz tebe što god da se dogodi“ (PMK 519). Uz junaka romanse obično stoji i lik staroga mudraca koji je često čarobnjak (Frye 2000: 222), a Harryju je to svakako ravnatelj Dumbledore jer mu sve do smrti (pa i nakon nje) pomaže u borbi protiv antagonista svjetujući ga i usmjeravajući ga. Iako je nositelj lika staroga mudraca Dumbledore, katkad i druge osobe zauzimaju to mjesto. Harryja na početku savjetuje Hagrid, obrani od dementora uči ga profesor Lupin, pa čak i Snape u jednom trenutku preuzima ulogu pomagača i savjetnika kada ga poučava oklumenciji, magiji kojom se sprječava ulazak u misli i osjećaje. Iako mu u satovima oklumencije izravno pomaže, njegovo prikriveno pomaganje otkriva se tek na kraju niza romana, stoga bi se Snapea moglo nazvati prikrivenim pomagačem junaka romanse. Fryeeva potencijalna nevjesta junaka uglavnom „sjedi kod kuće i čeka da junak završi lutanja i vrati joj se“ (Frye 2000: 222). Na kraju ciklusa Harryjeva nevjesta postaje Ginny, no ona svojim postupcima odstupa od modusa nevjeste u romansi. Dapače, u *Odaji tajni* ona predstavlja pokretača fabule jer otkriva Voldemortov dnevnik. Ipak, Harry ju u tom dijelu spašava, a junaci spašavaju svoje mlade, pa

to odgovara modusu romanse. Ginny je aktivan član Reda feniksa²⁰ i bori se protiv zla braneći Hogwarts pa je vidljivo odstupanje od modusa romanse gdje nevjesta nerijetko pasivno sjedi i čeka svoga junaka.

2.2. Pet uvjeta za naslov junaka

Naziv serije romana upućuje na vodećega lika – Harryja Pottera. No, osim očitoga identificiranja junaka u naslovima dijelova, Mieke Bal u svome djelu *Naratologija: uvod u teoriju narativa* donosi pet uvjeta koje vodeći lik mora zadovoljiti kako bi bio junak: kakvoća, raspodjela, samostalnost, funkcija i suodnosi (Bal 1985: 132). Kakvoća podrazumijeva to da junakov izgled, psihologija, motivacija i prošlost moraju biti opsežno prikazani (Slavić 2019: 548), a Harry je kao vodeći junak u svim danim segmentima prikazan vrlo detaljno i opširno. Drugi uvjet govori o raspodjeli, odnosno o tome da se vodeći lik mora pojavljivati redovito i na važnim mjestima, a pripovjedač prati Harryja koji sudjeluje u svim bitnim događajima, stoga je i ovaj uvjet zadovoljen. Treći uvjet koji postavlja Mieke Bal je samostalnost, što znači da junak djeluje samostalno ili drži monologe. Harry uglavnom svladava zapreke uz pomoć svojih prijatelja, ali prisutni su prikazi njegove struje svijesti tako da je uvjet o samostalnosti djelomično zadovoljen. Funkcija je četvrti uvjet, a funkcija, odnosno uloga podrazumijeva sklapanje sporazuma, poražavanje suparnika te razotkrivanje izdajica (Slavić 2019: 548). Harry zadovoljava uvjet funkcije jer surađuje s prijateljima na strani dobra, poražava razne protivnike, pa i Voldemorta, te razotkriva izdajice, na primjer Malfoya. Posljednji uvjet govori o suodnosima: junak mora dolaziti u dodir s najvećim brojem likova, a Harry i to čini, dolazi u suodnos i s pozitivnim, i s negativnim likovima. Iako sami naslovi ukazuju na to tko će biti vodeći lik romana, struktura junaka Mieke Bal potvrđuje kako je Harry vodeći lik, odnosno junak serije romana o Harryju Potteru.

2.3. Fantastično i fantastika

Cvetan Todorov u svome djelu *Uvod u fantastičnu književnost* donosi tri uvjeta koja moraju biti zadovoljena kako bi se djelo moglo određivati kao fantastično:

1. Tekst treba primorati čitatelja da svijet književnih likova smatra svijetom živih ljudi te da bude neodlučan u razlučivanju prirodnog od natprirodnog objašnjenja događaja o kojima se govori.

²⁰ Red feniksa – tajna skupina koja se bori protiv lorda Voldemorta:
https://harrypotter.fandom.com/wiki/Order_of_the_Phoenix

2. Neodlučnost može osjećati neki od likova, a čitatelj se poistovjećuje s tim likom pa tako neodlučnost postaje jedna od tema djela.

3. Važno je da čitatelj zauzme određeni stav prema tekstu, a odbacuje alegorijsko i pjesničko tumačenje (Todorov 1987: 37).

„Postoji čudna pojava koju možemo objasniti na dva načina, tipovima prirodnih i tipovima natprirodnih uzroka. Moguća neodlučnost između to dvoje stvara učinak fantastičnog“ (Todorov 1987: 30). Dakle fantastika i neodlučnost su u definiranju fantastičnoga neodvojivi pojmovi. Neodlučnost je ta koja stvara fantastiku i uvjetuje njezino postojanje. Todorov ističe pretpostavku Louisa Vaxa: „Fantastično pripovijedanje voli predstavljati nama slične ljude koji žive u stvarnom svijetu kao i mi, a iznenada se nađu u prisutnosti neobjašnjivog“ (Todorov 1987: 30). Čitatelj se vrlo lako može poistovjetiti s Harryjem: on je u početku opisan kao malo neobičniji dječak, a tek se naknadno susreće s neobjašnjivim, odnosno fantastičnim, pa se tako i lik, i recipijent istodobno susreću s fantastičnim, zajedno otkrivajući magični svijet. Početak romana o Harryju Potteru, dok Harry još ne zna da je vještac, može se odrediti fantastičnim jer zadovoljava sva tri Todorovljeva uvjeta. Čitatelj je u svijet magije uveden postupno, zajedno s glavnim likom, pa se time zadovoljavaju prva dva uvjeta, čitatelj jednostavno prihvaća magični svijet kao stvaran, a Harryjeva neodlučnost potiče čitatelja da se s njime poistovjećuje. Todorov kao treći uvjet navodi kako čitatelj mora zauzeti određeni stav prema tekstu, a to se u seriji o Harryju Potteru događa kada čitatelj prihvati magični svijet kao stvarni svijet, bez dodatnih analiza i razlučivanja stvarnog od nestvarnog. Tekst recipijenta uvlači u svoj svijet čineći da se osjeća kao da je to jedina prava zbilja, doima se kao da taj magični svijet zbilja postoji. Samo je u prvom romanu prisutna nesigurnost oko toga što se ustvari događa, a u ostalim je romanima sve nadnaravno jasno jer likovi žive u takvu svijetu. Todorov razlikuje pojmove fantastično i čudesno: fantastično izaziva sumnju, dok se kod čudesnoga neobična pojava ipak može objasniti, racionalizirati (Todorov 1987: 46). S obzirom na to da čitatelji u jednom trenutku prihvaćaju magični svijet kao stvarni svijet, u ovome je ciklusu riječ o čudesnom jer magično više ne izaziva sumnju, a može se objasniti i jednostavno prihvatiti kao „realno“, odnosno moguće.

Cornwell prema Todorovljevu linearnom modelu dijeli čudesno na tri pododjeljka: što ako?, bajka i romansa/fantastika (Cornwell 1996: 28). Prema tom bi modelu ciklus o Harryju Potteru pripadao trećem odjeljku, onom u kojem je riječ o romansi, odnosno fantastici. Kao reprezentativan primjer Cornwell navodi Tolkienova djela jer se događaji odvijaju u svijetu koji nije naš, a događaji se i u seriji romana uglavnom odvijaju u nekom drugom, magičnom svijetu.

C. N. Manlove koristi vrlo jednostavnu definiciju fantastike: to je „pripovjedna proza koja izaziva čuđenje i sadrži znatan i nesvodljiv element nadnaravnog s kojim se smrtni likovi u priči ili čitatelji bar djelomice zbližuju“ (Manlove 1996: 32).

Magnus Vike razlikuje visoku i nisku fantastiku. Ukoliko se fantastično događa samo u jednom, fantastičnom svijetu, riječ je o visokoj fantastici. U seriji o Harryju Potteru postoje dva svijeta, „stvarni“ i magični, a to je karakteristično za nisku fantastiku (Vike 2009: 11).

2.4. Elementi fantastike prema Farah Mendlesohn

Farah Mendlesohn u svome djelu *Retorika fantastike* opisuje fantastiku prema onome kako se ona pojavljuje. Autorica drži kako postoje četiri kategorije fantastike, a jedno djelo ne mora imati samo jednu kategoriju, već ih može imati više. Prvu kategoriju Mendlesohn naziva The Portal-Quest Fantasy, odnosno fantastika prolaza i potrage, a u takovoj se fantastici redovito kroz nešto ulazi u fantastično. Obično je riječ o nekom prolazu, zato se cijela podvrsta naziva po riječi portal. Kao najreprezentativnije djelo takvoga tipa ulaska u fantastično autorica navodi roman *Lav, vještica i ormar* C. S. Lewisa, a u američkoj književnosti *Alisu u Zemlji Čudes* L. Carrolla. Kod takvog tipa fantastičnog naglasak je na trima elementima: ulasku, tranziciji i pregovaranju, a autorica nadalje navodi i potragu kao bitan element (Mendlesohn 2008: 2). Također, autorica poziciju recipijenta opisuje kao infantilnu, on prima one informacije koje mu lik donosi, a tekst je često pisan u trećem licu. Ciklus o Harryju Potteru uglavnom je pisan u trećem licu i to većinski iz vizure glavnoga lika. U sljedećem se navodu opisuje Harryjev ulazak na Peron devet i tri četvrt, a sukladno tomu, i u magični svijet, odnosno fantastično:

„...sve se više primicao pregradi... više se neće moći zaustaviti... ne može više upravljati kolicima... na tridesetak je centimetara od pregrade... zatvori oči, spreman na sudar...

Ništa se nije dogodilo... i dalje je trčao... a onda je otvorio oči.

Parna lokomotiva skrletne boje stajala je pred njim na peronu, a iza nje vagoni puni putnika.

Na natpisu iznad lokomotive pisalo je *Hogwarts ekspres, 11 sati*. Harry se osvrne i vidje, na mjestu gdje je stajao automat za izdavanje karata, luk od kovana željeza na kojem piše *Peron devet i tri četvrt*. Uspio je.“ (KM 77)

Po ovom je navodu jasno kako je opisan tipičan primjer ulaska u fantastičan svijet jer je peron primjer portala, mjesto po kojem se ulazi u fantastični svijet. Drugu kategoriju Mendlesohn naziva The Immersive Fantasy, odnosno fantastika koja preplavljuje, a u takvom je tipu fantastičnoga karakteristično prikazivanje, a ne pripovijedanje, a čitatelj je, kao i likovi, dio fantastičnoga svijeta (Mendlesohn 2008: 59). U takvom tipu fantastike fantastično se ne objašnjava, uzima se zdravo za gotovo, kao da ništa nije neobično. Treći tip fantastike o kojoj

govori Mendlesohn je *The Intrusion Fantasy*, odnosno fantastika koja upada, a ona podrazumijeva kaos; fantastično ovdje upada, nameće se, provaljuje (Mendlesohn 2008: 114). Posljednji i najrjeđi tip fantastike autorica naziva *The Liminal Fantasy*, odnosno rubnom fantastikom. Pozvani smo prijeći prag u fantastično, ali odbijamo, pa onda ono dolazi k nama. Likovi ostaju mirni, prihvaćaju fantastično koje ih ne čudi, ali zato čitatelj biva začuđenim (Mendlesohn 2008: 23). Iako niz romana o Harryju Potteru predstavlja gotovo tipičan primjer fantastike prolaza i potrage, u *Kamenu mudraca* vidljiv je tip fantastike koja upada:

„Dok je on još to govorio, nešto je zazujalo u kuhinjskom dimnjaku i pogodilo ga ravno u potiljak. Malo zatim počela su iz kamina vrcati pisma poput metaka, njih trideset-četdeset. Dursleyjevi su se svi skutрили, a Harry je poskočio uvis ne bi li uhvatio koje pismo...” (KM 36)

Nakon što Harryju pismo ne uspijeva biti dostavljeno na uobičajen način, fantastično, odnosno pisma, upadaju u normalni svijet stvarajući kaos i nemir. Farah Mendlesohn ističe kako se u jednom djelu može naći više tipova fantastičnoga, a to je vidljivo i u ovome ciklusu. Iako je prevladavajuća fantastika prolaza i potrage, prisutna je i fantastika koja upada, posebno u vrijeme kada u magičnom svijetu dolazi do dominacije zlih sila koje onda upadaju i u bezjački svijet:

„Stabla iščupana iz korijena, otrgnuti krovovi, savijene ulične svjetiljke, užasne ozljede...'
'To su bili smrtonoše', objasni Fudge.

(...) 'sve vrvi od dementora, napadaju ljude gdje stignu...'" (PMK 16)

Dakle u obrađivanom su ciklusu prisutna dva od četiri moguća tipa fantastike prema Farah Mendlesohn. Iako dominira fantastika prolaza i potrage, prisutna je i fantastika koja upada, ali tek u dijelovima kada u svijetu magije dolazi do nemira i rata između dobra i zla.

Dean Slavić donosi jednostavniju podjelu fantastike, gdje se u prvoj vrsti događaji zbivaju u neodređenom ili udaljenom prostoru²¹, a u drugoj su vrsti prostor i vrijeme slični vremenu pripovjedača (Slavić 2011: 325). Serija romana započinje godinom 1981., a prva je knjiga izdana godine 1997., što je vrlo kratak razmak, pa prema tome ciklus pripada drugoj vrsti djela s fantastičnim elementima.

2.5. Na rubu: dječja književnost ili književnost za odrasle

Kako je već rečeno, niz romana o Harryju Potteru započinje oko Harryjeva jedanaestoga rođendana, a potraga i borba s Voldemortom traje sve do njegovih osamnaest godina. Iako je pretpostaviti kako su mnoga djeca odrastala zajedno s njime jer su knjige izlazile kontinuirano.

²¹ Dobar primjer za takvu vrstu su Tolkienovi tekstovi.

Milan Crnković u svome djelu *Dječja književnost* ističe kako kod djece od desete do trinaeste godine prevladava želja za novim doživljajima, senzacijama. Također, autor zaključuje kako djeca nakon trinaeste godine pokazuju interes za život svojih vršnjaka (Crnković 1990: 11). Naravno da ovakve pretpostavke ne treba doslovno shvatiti jer se sva djeca ne razvijaju jednako brzo ni na jednak način. Proučavajući ciklus o Harryju Potteru, nije teško shvatiti kako početci ciklusa odgovaraju Crnkovićevim pretpostavkama. Harry je jedanaestogodišnji dječak koji doživljava različite pustolovine, a to odgovara djeci jer je on njihov vršnjak, pa čitajući o njemu djeca iskušavaju nove doživljaje i senzacije. Oko trinaeste godine djecu počinju zanimati životi njihovih vršnjaka, a niz romana je idealan za praćenje Harryjeva života i života njegovih prijatelja. Kao jednu od vrsta dječje književnosti Crnković navodi i *fantasy*, odnosno fantastičnu pripovijest koja „na podlozi realnog svijeta gradi irealan svijet u kojem irealni elementi slikovito iskazuju osjetilima nedostupnu stvarnost koja postoji u podsvijesti, u željama, u igri djece“ (Crnković 1990: 21). Serija romana temelji se na suživotu dvaju svjetova, makar je u središtu onaj irealni. Nadalje, kao jednu od češćih vrsta dječje književnosti Crnković navodi i romane, posebno one avanturističke. S obzirom na to da je u svakom od dijelova prisutna avantura, i u ciklusu je riječ o romanima s elementima avanturističkoga romana. No, pitanje na koje nije jednostavno odgovoriti jest kada to dječja književnost prelazi u književnost za mlade, ili čak u književnost za odrasle? Granice nisu jasne, ali činjenica je da tinejdžerima više nisu zanimljive slikovnice, bajke ili ini, gotovo strogo dječji žanrovi. Književnosti za mlade pripadaju teme kao što su pubertet, problemi na koje mladi nailaze u društvu te tjeskoba odrastanja, dok dječju književnost zaokuplja djetinjstvo, prijateljstvo i sretni završetci (Vrcić-Mataija 2011: 144). Iako su u seriji romana sve navedene teme prisutne, vidljivo je kako se i način izraza i tematika mijenja sukladno Harryjevu sazrijevanju. U prvom je dijelu, *Kamenu mudraca*, prisutan sukob i mračan lik lorda Voldemorta, no sve je doneseno primjereno dječjoj dobi. Kako se ciklus razvijao i širio, tako su se i izraz i tematika mijenjali te je sve ozbiljnije, baš poput vodećih likova u romanima. Reprezentativan primjer za to posljednji je nastavak, *Darovi Smrti*, gdje se kroz cijeli roman provlače tmurnost, negativnost i skepsa. U posljednjem dijelu gotovo da nema svijetlih točaka, izuzevši trenutke kao što je Billovo vjenčanje, iako i taj trenutak bezbrižnosti i veselja brzo nestane:

„Glave su se okretale, najbliži plesači komično su se ukočili. A patronusova usta širom su se otvorila i dubokim, odmjerenim glasom Kingsleyja Shacklebolta razgovijetno rekla:

'Ministarstvo je palo. Scrimgeour je mrtav. Dolaze.'“ (DS 132)

S obzirom na tematiku i izraz, prva polovica ciklusa pripada dječjoj književnosti, dok je druga polovica prikladnija starijoj djeci, odnosno mladima. Izraz se mijenja, likovi odrastaju, pa i

doživljavaju prva ljubavna iskustva, a mračne su teme detaljnije i strašnije opisane. Ipak, iako romani o Harryju Potteru primarno nisu namijenjeni odraslima, ne valja zanemariti činjenicu da mnogi odrasli čitaju Harryja, posebno oni koji su uz Harryja odrastali. Dokaz tomu može biti to što izdavačka kuća Bloomsbury ima više edicija namijenjenih odraslima²², gdje su korice oblikovane u ozbiljnijem tonu od onih namijenjenih djeci.

2.6. Žanrovska pripadnost ciklusa o Harryju Potteru

Serijski romani o Harryju Potteru sadrže niz pustolovina koje kulminiraju konačnim raspletom, Voldemortovim porazom od Harryja, odnosno pobjedom dobra nad zlom. Valja zaključiti kako bi niz romana mogao potvrditi Fryeevu postavku o romansi u ciklusu, a povezanost Fryeeve romanse u ciklusu i niza romana u Harryju Potteru uočio je Dean Slavić u svome članku *Prostor, likovi i zbivanja u prvim četirima romanima J. K. Rowling*. Nadalje, Harry i Voldemort predstavljaju protagonista i antagonista uz koje stoje njihovi pomoćnici pa je i time Fryeeva romana u ciklusu potvrđena. Osim što Harry pripada Fryeevom konceptu junaka, potvrđuje i uvjete koje donosi Mieke Bal: kakvoću, raspodjelu, samostalnost, funkciju i suodnose. Prema Cvetanu Todorovu, niz romana bi pripadao fantastičnom, a prema Magnusu Vikeu romani bi pripadali niskoj fantastici jer objedinjuju stvarni i nestvarni svijet. Niz romana se prema Farah Mendlesohn može uvrstiti u fantastiku prolaska i potrage jer se u fantastično ulazi, a onda dolazi i do potrage. Nadalje, iako je u početku romana riječ o tipičnoj dječjoj književnosti, serija svakim novim nastavkom dobiva sve više elemenata književnosti za odrasle, odnosno književnosti za mlade, stoga se zaključuje kako ciklus „odrasta“ u skladu s ciljanom publikom, točnije djecom.

²² Primjer Bloomsbury edicije za odrasle: <https://harrypotter.bloomsbury.com/uk/bookshop/complete-your-collection/adult-paperbacks/>

3. INTERPRETACIJA LIKA SEVERUSA SNAPEA

Lik Severusa Snapea zanimljiv je za interpretaciju zato što je jedan od najkompleksnijih osoba u seriji romana o Harryju Potteru. Tekst čitatelja usmjerava na negativan stav o Snapeu, a na kraju ga očuđuje istinom. Iako se sâm lik ne mijenja, pripovjedač nam postupno otkriva njegove motivacije i misli pa je nužno promotriti razvoj prikaza lika. Boris Tomaševski ističe kako valja razlikovati nepromjenjivi i promjenjivi karakter, a (ne)promjenjivost ovisi o tome mijenja li se lik tijekom pripovijedanja ili ostaje isti tijekom cijele fabule (Tomaševski 1998: 36). Severus Snape osoba je koja se ne mijenja, odnosno nepromjenjivoga je karaktera, ali mijenja se čitateljevo poimanje lika. Konceptiju nalik Tomaševskom ima i Edwin Muir, a razlikuje dramske od statičnih likova. Statični likovi njeguju iste navike te ponavljaju svoje stavove, dok dramski likovi mijenjaju svoje navike te se mijenjaju, odnosno razvijaju (Muir 1967: 141). Snape bi prema Muirvoj podjeli pripadao statičnim likovima jer se ne mijenja, za razliku od čitateljevog stava prema liku. Snape se ne mijenja tijekom Harryjeva života, nego se mijenja čitateljeva recepcija toga lika. Prije no što je Harry rođen, Snape je pripadao smrtonošama te ih je onda napustio i do kraja života je bio uz Dumbledorea, odnosno na strani dobra. Dakle Snape se kao lik promijenio, ali prije događaja koje roman izravno prati, stoga je u romanima on statičan lik. Premda je na početku predstavljen kao potpuno negativan lik, s vremenom saznajemo kako on to ipak nije, a polako i postupno dobivamo i uvid zbog čega je činio djela koja su se činila negativnima. Edward Morgan Forster također nudi svoju podjelu likova: plošne se likove lako uočava u tekstu, a karakterizira ih jedna osnovna odlika. Plošni likovi ne iznenađuju, za razliku od onih koje Forster naziva zaokruženima. Njih je nemoguće okarakterizirati samo jednom odlikom te su složeniji od plošnih likova (Forster 1990: 73). S obzirom na to da je Snape kompleksna osoba koja iznenađuje čitatelja, riječ je o zaokruženom liku. Iako se u početku ciklusa daju informacije prema kojima čitatelj može zaključiti kako je Snape plošni lik kojega krase samo odlika mrzovoljnosti i nesnošljivosti, ostali dijelovi prikazuju višeslojnost lika kojega se ne može svesti na samo jedan nazivnik.

3.1. Snapeov život

3.1.1. Djetinjstvo Severusa Snapea

Severus Snape rođen je 1961. u Engleskoj, a potječe iz obitelji gdje je otac bio bezjak, a majka vještica, što znači da je bio „nečiste“ krvi. Kao dječak je živio u bezjačkom kraju nedaleko od obitelji Evans, gdje je živjela i djevojčica Lily, Harryjeva majka. Kako u njihovoj okolini nije bilo mnogo djece nalik njima, tako su se Severus i Lily zbližili, a Severus se u Lily i zaljubio.

Djeca su se neko vrijeme družila i u školi, sve dok Lily nije počela prijateljevati s Jamesom, za kojega se poslije udala i s njime dobila dječaka Harryja. Iako je Lily svoj (kratki) život nastavila i osnovala obitelj, Severus je proveo cijeli svoj život pateći za Lily i njezinom neuzvraćenom ljubavlju. O Snapeovu djetinjstvu čitatelji doznaju vrlo malo i to tek u petom nastavku kada Harry krišom pogleda²³ neka njegova sjećanja:

„...muškarac povijena nosa urla na zgurenu ženu dok u kutu sobe plače tamnokosi dječčić... u zamračenoj sobi sjedi tinejdžer masne kose i štapićem gađa prema stropu, ubijajući muhe... djevojka se smije mršavom dječaku koji se pokušava popeti na jogunastu metlu...“ (RF 545)

Iz ovoga se sjećanja može puno toga saznati o Snapeovu djetinjstvu, on je živio u nezdravoj zajednici, u obitelji punoj konflikata, što za dijete nije kvalitetna okolina za odrastanje. Nadalje, govori se o mračnoj sobi i neuglednom tinejdžeru, a prikazuje se tmurno raspoloženje mladoga čarobnjaka. Posljednje je sjećanje možda najvažnije, a odnosi se na ugodno druženje s djevojčicom Lily.

3.1.2. Snapeova mladenačka dob

„Tinejdžer Snape izgledao je usukano i blijedo, kao biljka koju drže u mraku. Kosa mu je bila ravna i masna, a u ovom se trenutku vukla po stolu jer je njegov povijeni nos bio nepuni centimetar udaljen od pergamenta po kojem je pisao.“ (RF 587)

Vidljivo je kako Severus nije bio privlačne vanjštine, a Harry u *Redu feniksa* otkriva i njegov društveni status: „Snape očito nije bio popularan“ (RF 592). Harry u Snapeovim uspomenama doznaje kako su Snapea njegov otac i prijatelji mučili i izrugivali mu se jer je neprivlačan, nepopularan i povučen. Na razini fizičkoga izgleda, jasna je razlika između Severusa i Jamesa: Snape je bio jedva prosječan po izgledu, dok je James bio sve suprotno, zgodan i naočit. Također, u sjećanju se prikazuje kako Lily brani Snapea od njihovih izrugivanja, ali njihovo prijateljstvo prestaje u trenutku kada Severus izgovara: „Ne treba meni pomoć nekih prljavih malih mutnjakuša²⁴“ (RF 594). Lily se razočara te prijateljstvo između nje i Snapea nikada više ne biva onakvo kakvo je bilo. Iako je Lily nastavila sa svojim životom te vrlo brzo zavoljela Jamesa, čini se kako se Snape nikada nije oporavio, da je zauvijek volio Lily.

²³ Profesor Snape učio je Harryja oklumenciji, a to je magija kojom se sprječava ulazak u misli i osjećaje. Kako je Harry mogao vidjeti Voldemortove misli i obrnuto, Dumbledore je naložio Snapeu da nauči Harryja kako da se od toga obrani. Vježbajući je Harry uspio prodrijeti u Snapeove misli pa je zato uspio vidjeti njegova sjećanja.

²⁴ Mutnjaci – čarobnjaci bezjačkog podrijetla

Sirius Black, Harryev kum i najbolji prijatelj njegova oca, pokušava objasniti Harryju razliku između Jamesa i Severusa:

„Mislim da je James bio sve što je Snape želio biti – popularan, dobar u metloboju – dobar praktički u svemu. A Snape je bio mali čudak do grla u crnoj magiji, dok je James – kakav god da ti je dojam tamo ostavio, Harry – uvijek mrzio crnu magiju.“ (RF 613)

Osim što upućuje na razliku između njih dvojice, navod naglašava činjenicu kako je Severus Snape oduvijek bio sklon crnoj magiji, pa njegovi budući puti i ne čude toliko: „Snape je, došavši u školu, znao više kletvi od polovice učenika sedme godine, a gotovo svi Slytherini s kojima se družio postali su smrtonoš“ (PP 420). O špekuliranju s crnom magijom više se doznaje i u *Princu miješane krvi* gdje Harry pronalazi udžbenik u kojemu su nadodani savjeti za bolju izradu čarobnih napitaka te nekoliko kletvi, od kojih su neke bile i smrtonosne. Harry se slučajno domogao toga udžbenika te je uz pomoć njega bio najbolji u pripravi čarobnih napitaka, a tek je pri kraju *Princa miješane krvi* otkrio da je Snape autor savjeta i kletvi: „Zar imate obraza na mene bacati moje vlastite čarolije, Potteru? Ja sam ih izmislio... ja, Princ miješane krvi“ (PMK 484). Naime Snape je svoj pseudonim osmislio uz pomoć majčina djevojačkoga prezimena Prince te svoga „miješanoga“ podrijetla.

3.1.3. Severus Snape kao profesor

Severus Snape svoj je radni i životni vijek proveo je u Hogwartsu gdje je prvo radio kao profesor *Čarobnih napitaka*, nakratko kao profesor *Obrane od mračnih sila*, a još kraće kao ravnatelj škole. Prikazan je kao osoba neprivlačne vanjštine, „masne crne kose, kukasta nosa i žučkaste puti“ (KM 102). Također, „oči mu bijahu hladne i prazne i podsjećale su na mračne tunele“ (KM 111). On je tmurna pojava, ali je kod učenika uspješno držao autoritet, možda više zbog straha, nego poštovanja: „Govorio je tek malo glasnije nego šaptom, ali su razumjeli svaku izgovorenu riječ“ (KM 111). Mada strog i zajedljiv, jedna mu osoba od početka ciklusa drži stranu, a to je ravnatelj Dumbledore. Iako čitatelj u prvim dijelovima ne može vidjeti zašto Dumbledore toliko poštuje Snapea, ravnatelj za njega govori: „Bezrezervno vjerujem Severusu Snapeu“ (PMK 440). Također, Snape rijetko kada iznosi svoje mišljenje, ali njegov je opis slabića vrlo važan:

„Budale koje ponosno nose srce na rukavu, koje ne mogu kontrolirati svoje emocije, koje se valjaju u tužnim sjećanjima i dopuštaju da ih se tako lako isprovocira – drugim riječima, slabići – nemaju šanse pred njegovim moćima!“ (RF 496)

Jasno je kako se Snape trudi zatamiti svoje osjećaje i kontrolirati emocije te drži da je takva kontrola nužna kako bi se osoba obranila od lorda Voldemorta. Snape opisuje kako ljudi koji ne mogu kontrolirati vlastite osjećaje lako padaju pred Voldemortom, odnosno opisuje odnos ljudi prema Gospodaru tame. Ovaj bi navod mogao označivati Snapeovu bit, vodeći motiv kojim ide kroz život. Također, ovo je jedan od rijetkih prikaza Snapeova pogleda na život.

Gledajući unazad, pronicljiviji su čitatelji već u *Kamenu mudraca* mogli uočiti važnost Severusa Snapea. Zasiurno da spisateljica nije slučajno Severusu Snapeu već u prvom dijelu „dala“ cijelo poglavlje, odnosno osmu glavu imenovanu *Profesor Čarobnih napitaka*. Sudeći po tome, moguće je da je spisateljica pokušala uputiti na važnost toga lika. Svakako, prvi dojam (a i niz ostalih) koji lik Severusa Snapea ostavlja na čitatelja svakako nije pozitivan. Harry od početka ne gleda blagonaklono na Snapea, misleći da ga profesor ne voli: „Harryju je bilo teže otresti se osjećaja koji ga je obuzeo od profesora pogleda – osjećaja da ga profesor ni najmanje ne voli“ (KM 102). Harry na prvom satu *Čarobnih napitaka* također biva zasut Snapeovim pitanjima i porugama pa lik Severusa Snapea svakako na čitatelja ne ostavlja dobar dojam. On u cijelom prvom romanu djeluje kao antagonist, a, iako se otkriva tko je pravi neprijatelj, Snapeov lik ne biva opravdan i lišen krivih optužbi, već i dalje ostavlja dojam negativnoga lika. Pripovjedač u čitavom *Kamenu mudraca* navodi recipijente na negativan stav o Severusu Snapeu, a to čini opisivanjem te dijalozima ostalih likova. Ipak, lik koji ga malo i mlako brani je Hagrid, opravdavajući ga u jednom času riječima: „...Snape ne voli gotovo nikoga“ (KM 114). Ovdje se zapravo radi o čitateljskoj zabludi jer čitatelji razvijaju iskrivljenu sliku o osobi, a sve zbog toga što se čitatelju prikazuju samo dijelovi karaktera, tek se na kraju serije romana otkriva cjelovita osoba Severusa Snapea. Iako se Snape pojavljuje u svim dijelovima ciklusa, o njemu se najviše saznaje u *Darovima Smrti*, dijelu u kojemu i umire, ali i otkriva Harryju istinu o sebi. Naime, umirući Snape daje Harryju svoja sjećanja kako bi mu razjasnio i pokazao istinu. Jedan je od najvažnijih prizora kada Snape pokazuje Dumbledoreu svoga patronusa (magični štiti) u obliku srne, baš kakvoga je imala i Harryjeva majka:

„Iz vrška njegova štapića izletjela je srebrna srna: spustila se na pod kabineta i u jednom dugom skoku vinula kroz prozor. Dumbledore je pratio njezin let, a kad je srebrnasti sjaj u daljini izbljedio, opet se okrenuo prema Snapeu. Oči su mu bile pune suza.

'I sad, nakon svih ovih godina?'

'Uvijek', odvrati Snape.“ (DS 553)

Ovim prizorom Harry otkriva koliku je ljubav Snape gajio prema Lily, Harryjevoj majci, te napokon shvaća koliko je Snape žrtvovao štiteći Harryja iz daljine.

Severus u ciklusu romana o Harryju Potteru vodi dvostruki život, on je istodobno član *Reda feniksa*, kao i član smrtonoša. Čitatelji o njegovom dvostrukom životu saznaju tek u posljednjem dijelu, pa je prije tog otkrivanja Snape prikazan kao negativan lik. Harry, a i čitatelj, tek u *Darovima Smrti* otkrivaju kako je Snape oduvijek bio na strani dobra te ga štiti od Voldemorta i njegovih pristaša: „Špijunirao sam za tebe, lagao sam za tebe, riskirao sam život za tebe. Sve zato da zaštitim sina Lily Potter“ (DS 553). Naime, Snape je zapravo oduvijek bio na strani dobra jer je još s Lilynom smrću obećao Dumbledoreu kako će štiti njezina sina, a Dumbledore ga na to obećanje redovito podsjeća: „Ti si jedina osoba kojoj bih se usudio povjeriti posao da Voldemortu daje naizgled dragocjene podatke dok mu zapravo taji sve što je doista važno“ (DS 551). Snape štiti dječaka u svim njegovim avanturama, ali čini to iz prikrajka, tako da ni čitatelji do samoga kraja ne saznaju pravu istinu.

Severus Snape umire godine 1998., a ubija ga Voldemort misleći da će time postati pravi vlasnik bazgova štapića²⁵. Ipak, iako se u prvi čas čini kako Snape umire uzalud, naknadno se saznaje kako je Dumbledore sve pomno isplanirao kako se najjači štapić na svijetu ipak ne bi pokorio lordu Voldemortu. Štapić mijenja vlasnika ukoliko novi vlasnik razoruža staroga, a Dumbledorea je razoružao Draco Malfoy, a ne Snape, na što je Voldemort zaboravio pa nije zapravo bio pravi vlasnik štapića premda je usmrtio svog „najvjernijeg slugu“. Umirući Snape daje Harryju svoja sjećanja te time Harry, a i čitatelj, saznaje sve o dvostrukom životu Severusa Snapea i njegovoj neupitnoj vjernosti prema Lily i dobroj strani.

3.2. Severus Snape i Harry Potter

Između Snapea i Harryja od samoga je upoznavanja došlo do nesnošljivosti koja je proizišla iz međusobnoga nerazumijevanja. Snape, misleći da je dječak isti svoj otac, kaže: „... mediokritet, arogantan, kao i njegov otac, krajnje neposlušan, oduševljen vlastitom slavom, gladan pozornosti i drzak...“, a na to mu Dumbledore odgovara: „Vidiš ono što očekuješ da ćeš vidjeti, Severuse“ (DS 547). Na sličan način djeluje i razgovor između Harryja i profesora Lupina: „Ti ga jednostavno želiš mrziti, Harry', reče Lupin s jedva zamjetnim osmijehom. 'Razumijem te: imao si Jamesa za oca i Siriusa za kuma, pa si naslijedio staru predrasudu“ (PMK 269). Međusobna nesnošljivost između Severusa i Harryja traje od njihova upoznavanja: Harryjeva jer ne razumije zašto ga profesor izruguje i ne voli, a Snapeova jer ga dječak istodobno podsjeća

²⁵ Bazgov štapić – najjači štapić na svijetu: https://harrypotter.fandom.com/wiki/Elder_Wand

na njegovu jedinu ljubav, ali i Harryjeva oca kojega nikada nije podnosio. Harry i Snape imaju predrasude jedan prema drugome jer ne shvaćaju koliko su slični. Ipak, u zadnjem nastavku, kada Harry korača ususret Voldemortu, po prvi puta uočava sličnost sa Snapeom: „On, Voldemort i Snape, napušteni dječaci, svi su ovdje našli svoj dom...“ (DS 561). Harry, koračajući u smrt, uviđa sličnost sa Snapeom, shvaćajući da on ipak nije zaslužio toliku mržnju. Dapače, devetnaest godina nakon Voldemortova poraza Harryjev i Ginnyn sin nosi Severusovo ime:

„Albuse Severuse ... nazvali smo te po dva ravnatelja Hogwarta. Jedan od njih bio je Slytherin i vjerojatno najhrabriji čovjek kojeg sam ikada upoznao“ (DS 609).

3.3. Etimologija imena

Boris Tomaševski napominje kako je „najjednostavniji element karakterizacije davanje osobnoga imena junaku“ (Tomaševski 1998: 35). Riječ *severus*²⁶ dolazi iz latinskoga jezika, a označuje strogost, ozbiljnost, oštrinu. Gledajući psihološku karakterizaciju ovoga lika, biva očitim kako lik nosi odgovarajuće ime jer je više puta okarakteriziran kao strog, bezosjećajan i oštar. Valja spomenuti i rimskoga cara Septimija Severa (Septimius Severus) zato što mu je jedan od protivnika bio Klodije Albin (Clodius Albinus), a to se ime može dovesti u vezu s Albusom Dumbledoreom²⁷. Iako su spomenuti car i njegov protivnik bili neprijatelji, odnos Dumbledorea i Snapea je upravo suprotan jer je Severus jedina osoba s kojom Dumbledore dijeli svoje najvažnije tajne. Jedan od prijevoda engleske riječi *snap*²⁸ jest nemogućnost kontroliranja osjećaja, najčešće ljutnje. Poznato je kako je jedna od najvećih mogućnosti Severusa Snapea bila kontroliranje i zatamljivanje osjećaja, stoga bi se moglo reći kako njegovo prezime predstavlja kontrast psihičke karakterizacije lika.

3.4. Prikaz i recepcija lika Severusa Snapea

Gledajući seriju romana u cijelosti, o Snapeu se do petoga nastavka ne saznaje previše te je većina saznanja prenesena pomoću drugih likova, a manje postupcima samoga lika. Boris Tomaševski razlikuje neposrednu od posredne karakterizacije junaka: u neposrednoj karakterizaciji o junakovu „karakteru priopćuje ili neposredno autor, ili drugi likovi, ili junak samokarakterizacijom“ (Tomaševski 1998: 35), dok se u posrednoj karakterizaciji karakter otkriva ponašanjem i postupcima lika. Dakle u Snapeovu su prikazu prisutne obje vrste

²⁶ <http://www.perseus.tufts.edu/hopper/text?doc=Perseus:text:1999.04.0059:entry=severus1>

²⁷ https://harrypotter.fandom.com/wiki/Severus_Snape

²⁸ <https://dictionary.cambridge.org/dictionary/english/snap>

karakterizacije i obje zavaravaju čitatelja. Do petoga nastavka recipijentima se donose uglavnom negativni aspekti lika Severusa Snapea pa je, sukladno tomu, čitateljska recepcija lika većinski negativna. Snape je do tog nastavka prikazan iz perspektive glavnoga lika, dječaka koji je uvjeren kako ga profesor ne voli, pa je zapravo i očekivano kako će profesor biti negativno okarakteriziran. Snapeovi postupci ne idu mu u prilog jer se uvijek nađe na krivom mjestu ili s negativnim ljudima, a njegova je pojava veoma tmurna i djeluje prijeteći pa čitatelji ne mogu drugo nego ne voljeti ga. Magnus Vike ističe kako je „fizički prikaz često jasna naznaka osobina i osobnosti lika“ (Vike 2009: 35) stoga je jasno kako pojava lika utječe na percepciju u čitatelja. Hogwarts ima četiri učenička doma, zapravo udruge, a opće je mišljenje da u Slytherinov dom ulaze oni lošijega morala i veće okrutnosti. Snape je tijekom školovanja pripadao toj udruzi, a za vrijeme profesorskoga staža bio je predstavnikom doma Slytherina. S obzirom na to da Harry u prvome nastavku ne želi pripasti domu Slytherina, čitatelji se uglavnom poistovjećuju s glavnim likom pa stvaraju negativnu sliku o domu Slytherina, što je još jedan negativni element lika Severusa Snapea. U petome nastavku čitatelji dobivaju uvid u njegova sjećanja – njegovo djetinjstvo i vrijeme školovanja. Ovim se prikazima recepcija lika mijenja nabolje jer u čitatelju Snapeova mladenačka dob budi suosjećanje. No, pozitivnija recepcija ne traje dugo jer u sljedećem nastavku Snape ubija ravnatelja Dumbledorea, pozitivno prikazanoga lika koji pomaže Harryju i nosi ulogu pomagača. Također, u *Princu miješane krvi* otkriva se tko je Princ te se time pokazuje koliko je Snape bio inteligentan i snalažljiv. Posljednji je nastavak dio u kojemu čitatelji bivaju zbunjeni i očučeni jer napokon otkrivaju stvarni Snapeov lik, naime osobu koja pomaže i žrtvuje se. Dakle čitateljska je pozicija što se tiče lika Snapea u nezahvalnome položaju jer pripovjedačka instancija sve do samoga kraja ciklusa zbunjuje čitatelja te mu prikazuje samo dijelove lika. Prosječni čitatelj do petoga dijela ne voli lik Severusa Snapea, u petome nastavku osjeća sućut prema njemu, dok ga u šestome dijelu mrzi. Osjećaji čitatelja kulminiraju kada se u zadnjemu dijelu otkriva prava istina te čitatelj u najmanju ruku osjeća prema liku suosjećanje i poštovanje, ako ne i naklonost i simpatije.

3.5. Uloga lika

Nova Dahlén ističe kako opširno opisivanje Snapeove mladosti upućuje na važnost lika općenito, a ne samo u relaciji s Harryjem (Dahlén 2009: 5). Dakle pripovjedačka instancija detaljnijim opisivanjem pojedinoga lika ili njegovih postupaka zapravo naglašava važnost toga lika. Primjerice Hermiona je Harryjeva najbolja prijateljica, a u seriji romana ima ulogu pomoćnika junaka pa ipak ne dobiva toliko teksta koliko ga Severus Snape dobiva. Iako je Hermiona prisutna u gotovo svim avanturama, njezino se djetinjstvo gotovo ne spominje, jedino

što se doznaje jest da su joj roditelji bezjaci stomatolozi. Također, njezin je karakter, s obzirom na ulogu lika, slabo razrađen, o Hermioni se zna samo da voli knjige, učenje i pravila. Suprotno tome, o Snapeovu se djetinjstvu saznaje puno više, što pridonosi jasnijem shvaćanju i percipiranju lika. Detaljnije opisivanje lika Severusa Snapea počinje petim nastavkom, pripovjedačka instancija epizodično prikazuje dijelove Snapeove prošlosti te time čitatelja upućuje na promišljanje o liku i njegovim motivacijama. Dahlén naglašava činjenicu da je Snapeovo vođenje dvostrukoga života potpomognuto distanciranjem od Harryja (Dahlén 2009: 5). Kako se većinom pripovijeda iz Harryjeve perspektive, tako čitatelj ne može otkriti Snapeove stvarne motive, već samo ono što mu pripovjedač, odnosno Harryjevo gledište donosi. Time se obmanjuje čitatelja jer on zbog nedovoljnog broja informacija stvara negativnu sliku o Snapeu. S obzirom na to da je važnost Snapea pretkazana još u prvome dijelu, pitanje je koju ulogu, odnosno zadaću lik zapravo nosi. On je u početku prikazan kao izrazito negativan lik, ali se sva negativnost opovrgava činjenicom da je cijeli svoj život žrtvovao za veće dobro, a to je žrtva junačkih razmjera. Severus Snape prema uvjetima Mieke Bal svakako nije junak, no prema Borisu Tomaševskom on bi to mogao biti: „Lik koji dobiva najoštriju i najizrazitiju emocionalnu obojenost naziva se *junak*. Junak je lik koji čitatelj prati s najvećom napetošću i pozornošću. Junak izaziva čitateljevu samilost, sućut, radost i tugu“ (Tomaševski 1998: 37). Neosporivo je kako Snape dobiva najoštriju i najizrazitiju emocionalno obojenost jer od vodećega antagonista²⁹ postaje „gotovo-junak“: bez njega Voldemort vjerojatno ne bi bio poražen. Jasno je da ulogu vodećega junaka nosi Harry, no Snape svojim djelovanjem pokazuje karakteristike svojstvene junaku. Iako se do posljednjih triju dijelova njegovu ulogu ne prati s najvećom napetošću i pozornošću, on tu pozornost dobiva u posljednjim dvama dijelovima jer nosi važnu ulogu i odgovornost. Na kraju, prikaz njegova života iz sjećanja neupitno izaziva samilost, sućut i tugu, a to su elementi koje Tomaševskijev junak nosi. Iako Severus Snape nije vodeći junak, svojim se djelima približava tom pojmu.

3.6. Severus Snape – žrtveni jarac

Adrian Poole razmatra podrijetlo tragedije u obredima očišćenja prvobitnih društava, a u takvim se obredima „jedna osoba žrtvuje kako bi se zajednica očistila, a žrtva je imenovana engleski *scapegoat* ili grčki *farmakos*“ (Slavić 2020: 71). Dean Slavić razlikuje dvije vrste tih likova, jedan je *žrtveno janje*, odnosno moralno čista osoba, dok je drugi *žrtveni jarac*, a osobe koje žrtvuju *žrtvenoga jarca* doista vjeruju u njegovu krivnju jer ih tekst prikazuje negativnima

²⁹ Iz Harryjeve perspektive u *Kamenu mudraca*.

(Slavić 2020: 71). Promatrajući prikaz lika Severusa Snapea, jasno je kako ga tekst do sama konca njegova života prikazuje negativnim, a u skladu s time, moguće je kako je Snape *žrtveni jarac*. René Girard u svome djelu *Scapegoat* navodi četiri strukture koje prate zločin zajednice nad žrtvenim jarcem, a to su: a) društvena ili kulturalna kriza s gubitkom razlika; b) optužba određene osobe za zločin koji eliminira razlike; c) znak na žrtvi; d) nasilje nad okrivljenikom. Kako bi progon *žrtvenoga jarca* bio otkriven, dovoljna su dva od četiri stereotipa, zaključuje autor (Girard 1986: 24). Svaki rat predstavlja društvenu krizu, a u doba Severusa Snapea čarobnjački svijet upada u drugu veliku krizu, odnosno rat, povratkom lorda Voldemorta, stoga je time zadovoljena Girardova prva pretpostavka. Čarobnjački je svijet u krizi jer svaki pojedinac mora birati stranu, Harryjevu ili Voldemortovu, to jest stranu dobra ili stranu zla. Severus Snape je kroz nastavke ciklusa više puta pogrešno optuživan za raznorazna zla, dovoljno je sjetiti se prvoga nastavka i Harryjeve krive prosudbe. Ipak, Snapeovim ubojstvom Dumbledorea nakratko se čini kako je svaka od optužbi bila ispravna, a tekst navodi čitatelja na takvu prosudbu. Nadalje, optužbom Snapea za Dumbledoreovo ubojstvo tekst potvrđuje Girardovu drugu pretpostavku o optužbi određene osobe za zločin koji eliminira razlike. Nadalje Girard govori o znaku na *žrtvenom jarcu*, a Snapeov je glavni znak svakako tamni znamen na zapešću, znak pripadnosti smrtonošama i lordu Voldemortu. Smrt Severusa Snapea, barem prije otkrivanja prave istine, može označivati kako se strana dobra riješila „krtice“ u vlastitim redovima, odnosno pročišćavanje zajednice. No, s obzirom na to da tekst naknadno otkriva pravu istinu Snapeova dvostruka života, čini se kako je počinjeno nasilje možda ipak imalo neku svrhu jer je tada lord Voldemort otkrio kome je Snape zapravo oduvijek pripadao, što je zasigurno poljuljalo Voldemortovo ionako narušeno samopouzdanje i vjeru u svoje sljedbenike. Vodeći se Girardovim pretpostavkama o otkrivanju progona *žrtvenoga jarca*, Severus Snape u svojoj osobi ostvaruje Girardov ustroj o žrtvenom jarcu jer u vrijeme društvene krize biva optužen, obilježen te smaknut za veće dobro. Dean Slavić navodi kako je Girard pretpostavkama o zločinu zajednice nad pojedincem otkrio strukturu novoga književnog žanra, obrednog teksta, stoga valja zaključiti kako ciklus o Harryju Potteru ima elemente obrednoga teksta (Slavić 2020: 71).

3.7. Zaključak o liku

Severus Snape biva na početku i većinom ciklusa predstavljen negativnim. U djetinjstvu je prikazan kao tmurno dijete iz nestabilne obitelji, a dolaskom u školu popularnoj djeci biva predmetom izrugivanja. Iako visoke inteligencije, ne snalazi se u društvu te nema puno prijatelja. U mladosti se poigrava s crnom magijom te se pridružuje Voldemortu i smrtonošama.

No, njegova je ljubav prema Lily Evans ipak jača od toga pa tijekom svoga života vodi dvostruki život pomažući Dumbledoreu istodobno iz prikrajka potkopavajući Voldemortove pokušaje. Iako ga njegova „zla strana“ privlači, on joj se odupire zbog neprežaljene ljubavi, a na kraju ga ubija Voldemort te tim činom Snape postaje *žrtveni jarac*. Tekst od čitatelja skriva pozitivne strane lika, a to čini opisima, krivim optužbama drugih likova te mišljenjima likova iz teksta. Posebno valja istaknuti događaj kada Snape naziva Lily mutnjakušom. Premda ju i dalje voli, čini se kako tada njihov odnos prestaje. Vjerojatno je kako nije samo riječ o toj uvredi, već o nizu okolnosti koje su dovele do prekida prijateljstva, između ostalog i Lilyno prijateljevanje s Jamesom. Također, Snape predstavlja sve suprotno Harryjevu ocu, a Harryjev je otac pozitivan lik pa Snape mora biti njegov kontrast, odnosno negativac. Severus je u mladosti pripadao smrtonošama te je krišom čuo proročanstvo koje je prenio Voldemortu, a to se proročanstvo odnosilo na dječaka rođenog potkraj mjeseca srpnja. Snape nije bio svjestan činjenice da se radi o Lilynom sinu te nije znao da će Voldemort pokušati ubiti i roditelje i dijete: Lily, Jamesa i Harryja. Iako je Snape napravio kobnu grešku otkrivši Voldemortu dio proročanstva o dječaku, on za tu grešku plaća čitav život vodeći dvostruki život, štiteći Harryja te žrtvujući samoga sebe za korist čitave zajednice. Tekst na kraju njegova života otkriva prave odlike Snapeove osobe te ga time opravdava i pretvara ga u pozitivnoga lika, gotovo junaka. Prikaz njegova života u čitateljima izaziva sućut i tugu, a to Severusa Snapea uvodi u sfere junaštva. Iako on nije junak prema definicijama, njegova su djela junačka.

4. METODIČKI PRISTUP ROMANU *HARRY POTTER I KAMEN MUDRACA*

Serijski romana o Harryju Potteru prema svojim je obilježjima, posebno gledajući prve dijelove romana, prikladna za učenike osnovne škole. Ciklus svakim novim nastavkom, uvjetno rečeno, poprima elemente književnosti za odrasle pa je moguća neprikladnost posljednjih naslova za djecu osnovnoškolske dobi. Ovaj metodički pristup predlaže održavanje sata lektire u petim i šestim razredima osnovne škole, a cilj je toga sata približiti i zainteresirati djecu za čitanje ciklusa o Harryju Potteru.

4.1. Prijedlog ustroja nastavnoga sata

Predložena su četiri odlomka, a prvi je odlomak i sâm početak prvoga dijela, gdje se čitatelja uvodi u surječje odrastanja Harryja Pottera. Drugi odlomak opisuje Harryja te kako je ostao bez roditelja, a treći govori o susretu Harryja i Hagrida, lovočuvara škole Hogwarts. Posljednji odlomak opisuje razgovor između Harryja i ravnatelja škole Dumbledorea gdje mu ravnatelj objašnjava zašto je on kao beba preživio napad opasnoga Voldemorta. Ovi su odlomci odabrani jer pobuđuju interes, a ipak ne otkrivaju previše, pa je očekivano da će učenici poželjeti vidjeti što se zapravo zbiva s Harryjem i njegovim prijateljima. Pretpostavka je da je većina upoznata barem s filmovima, a nekolicina i s knjigama.

Dragutin Rosandić razlikuje tri metodička pristupa romanu, a to su fragmentarna koncepcija koja podrazumijeva izbor manjih cjelina iz romana, prepričavalačka koncepcija u kojoj se fabula romana prepričava te cjelovita koncepcija koja zahtijeva interpretaciju romana u cijelosti (Rosandić 2005: 454). Kako ciklus o Harryju Potteru još uvijek nije dijelom školskoga programa, tako će se *Kamenu mudraca* pristupiti korištenjem fragmentarne koncepcije, odnosno odabirom reprezentativnih odlomaka. Prema tipu nastavnoga sata po književnom sadržaju, ovakav tip sata pripada satu interpretacije (Slavić 2011: 37), dok po didaktičkom kriteriju pripada satu uzimanja novoga gradiva (Slavić 2011:43).

Bit će korišten interpretativno-analitički sustav, a sastavnice takvoga sata su:

1. doživljajno-spoznajna motivacija
2. najava teksta i njegova lokalizacija
3. interpretativno čitanje teksta
4. emocionalno-intelektualna stanka
5. objava doživljaja i njihova korekcija
6. interpretacija

7. sinteza
8. zadatci za samostalan rad učenika (Slavić 2011: 12)

Interpretativno-analitički sustav je najčešće korišten sustav u osnovnim i srednjim školama, a u središtu sata je samo književno djelo i njegova interpretacija (Slavić 2011: 12)

4.1.1. Doživljajno spoznajna motivacija

Harryjev ulazak u svijet čarobnjaštva obilježava primitak pisma iz škole Hogwarts, a taj je motiv uzet kao vodeći za motivaciju sata. „Motivacija je postupak kojim učenike pripremamo za izravnu recepciju književnoga djela" (Slavić 2011: 47). Postoji sedam vrsta motivacija³⁰, a način kojim želimo ovdje uporabiti motivaciju pripada općekulturnim sadržajima (Slavić 2011: 48). Nastavnik prije sata priređuje omotnice u kojima se nalazi pozivnica za školu Hogwarts, popis za kupnju (štapića, pelerine, knjiga itd.), predlošci za čitanje na satu te zadatci za rad na satu. Predlošci za čitanje predstavljaju književnometodičke predloške, dok zadatci za rad na satu jesu nastavni listići pomoću kojih se može „učiti, vježbati i provjeravati“ (Slavić 2011: 32). Ukoliko je moguće, nastavnik na omotnice upisuje imena učenika tako da svaki učenik dobiva jedinstveno pismo. Ako okolnosti to dopuštaju, nastavnik ima pomoćnika koji na samom početku sata kuca na vrata te govori kako je on iz Ministarstva magije. Iz vreće vadi pisma te ih dijeli učenicima. Ukoliko to nije moguće, nastavnik može i sâm odglumiti kako se u učionici pojavila vreća nepoznatoga sadržaja te potom podijeliti pisma učenicima. Nakon što svaki učenik dobije i otvori svoje pismo, nastavnik zamoli nekog učenika da mu kaže što se u pismu nalazi. Ovdje bi uzbuđenje učenika trebalo biti veliko, a nastavnik mora odlučiti koliko će govoriti o dobivenim pismima te kada će nastaviti sa satom.

4.1.2. Najava teksta i njegova lokalizacija

Nakon kratke rasprave o dobivenim pismima nastavnik najavljuje temu sata te lokalizira tekst kojim će se baviti, a to čini tako što kaže da će se tumačiti roman *Harry Potter i kamen mudraca*, imenuje autoricu te govori o tome kako je J. K. Rowling osmislila mladoga čarobnjaka. Važno je razlikovati zavisne od nezavisnih tekstova: zavisni bi tekstovi bili odlomci iz romana, drama ili pripovijetki, dok su nezavisni tekstovi uglavnom novele ili pjesme (Slavić 2011: 63). Sukladno tomu zavisne je tekstove nužno smjestiti unutar cijeloga djela, a to činimo unutarnjom lokalizacijom. Osim unutarnje lokalizacije, potrebno je i cijelo djelo smjestiti u izvanknjiževni

³⁰ Vrste motivacija koje prenosi Slavić prema Rosandiću: osobna iskustva učenika; glazbene, likovne i filmske motivacije; filozofski, povijesni i religijski sadržaji; općekulturni sadržaji; književnoteorijske i književnopovijesne motivacije; motivacije knjigama na koje se oslanja tumačeno djelo; stilistička i jezična motivacija (Slavić 2011: 48).

kontekst, a to se čini vanjskom lokalizacijom. „Lokalizacija ima informativnu i motivacijsku ulogu, tj. obavješćuje učenika/učenicu o podacima bez kojih ne može ući u prostor djela i motivira ih za taj ulazak“ (Rosandić 2005: 439). Njome nastavnik upućuje učenike u surjeđe djela te ih motivira za daljnji rad. Ipak, Slavić upozorava kako je lokalizaciju bolje svesti na vrlo kratku obavijest ukoliko nastavnik procijeni da bi se lokalizacijom poništio ugođaj iz motivacije (Slavić 2011: 64). Nakon lokalizacije nastavnik obavještava učenike da će čitanjem predložaka otkriti tko je Harry Potter. Kako bi se izbjeglo otkrivanje iznenađenja, preporučljivo je da nastavnik ne priprema učenike za čitanje odlomaka, već da to uradi sâm.

4.1.3. Interpretativno čitanje teksta i interpretacija

Nakon motivacije, najave i lokalizacije teksta, kreće središnji dio sata, a to je interpretacija koja uključuje interpretativno čitanje i metodu rada na tekstu. Rosandić interpretativno čitanje definira kao posebnu vrstu „čitanja naglas kojom se iskazuje doživljaj književnoumjetničkoga teksta i taj se doživljaj prenosi čitateljstvu“ (Rosandić 2005: 178). Svako interpretativno čitanje iza sebe podrazumijeva emocionalno-intelektualnu stanku „koja se očituje kao svečana šutnja“ (Rosandić 2005: 350). Stanka je važna jer učenici tijekom nje skupljaju dojmove te ih onda lako verbaliziraju objavom doživljaja koje nastavnik, ukoliko je potrebno, korigira. Kako je već rečeno, na satu su ponuđena četiri odlomka, a predviđeno je da se svaki od odlomaka čita zasebno, odnosno ispred svakoga odlomka dolazi kratka unutarnja lokalizacija, a nakon interpretativnoga čitanja slijedi emocionalno-intelektualna stanika. Odabrani bi odlomci neupućenim recipijentima bili nejasni pa je nužno da nastavnik uputi učenike na to gdje je odlomak smješten u djelu te koji mu događaj eventualno prethodi. Zadatci za rad na satu sastoje se od dviju stranica, a prvi dio zadataka prati prvi odlomak, dok drugi dio prati posljednji odlomak, odnosno razgovor Harryja i Dumbledorea. Zadatci su jednostavni i zahtijevaju čitanje s razumijevanjem, a odgovorima na njih učenici otkrivaju bitne dijelove teksta. Također, osim zadataka koje učenici dobivaju u pismima, nastavnik tijekom analize odlomaka koristi metodu heurističkoga razgovora, a „interpretator mora postavljati dobre upite: mora pitati i tako da upit sadrži dio odgovora i mora znati što upitom želi postići“ (Slavić 2011: 13).

4.1.4. Sinteza i zadatci za samostalan rad učenika

Nastavnik sintezom privodi kraju nastavni sat, a upućuje učenike na važnije informacije o djelu i autoru. Ponavlja se tko je spisateljica, odakle dolazi te kako je stekla popularnost. Monološkom metodom nastavnik sažima i iznosi najvažnije podatke o ciklusu Harryja Pottera te navodi učenike na čitanje ostalih dijelove ciklusa. Nakon rada na tekstu i sinteze sata, ukoliko

vrijeme dopušta, nastavnik može po svojem izboru prikazati dijelove filma. Ako je interes učenika velik, moguć je i razgovor o ostalim dijelovima romana, primjerice o najdražim likovima, najboljem domu ili profesoru. Za zadaću je zadan sastav na temu *Moje pismo iz Hogwartsa* gdje učenici u nekoliko rečenica opisuju kako su se osjećali kada su dobili pismo iz Hogwartsa. Također, učenici trebaju pokraj sastava zalijepiti pismo u svoje bilježnice.

4.2. Prijedlozi za drugačije pristupe

4.2.1. Filmski sat

„U nastavi književnosti filmski sat pojavljuje se u kombinaciji s nekim od sati književnosti – obično satom interpretacije književnoga djela“ (Slavić 2011: 43). S obzirom na to da Harry Potter još uvijek nije ušao u obvezan popis lektire, moguće ga je interpretirati uz ekraniziranu verziju. Tijekom nastavne godine nema dovoljno vremena za djela izvan popisa lektire, ali je moguće povezati multimedijски sat sa satom književnosti. Moguće je da učenici sami pogledaju film kod kuće (iako se ovdje mora paziti na to imaju li svi učenici mogućnosti za to) ili da se film gleda na satu. U tim bi slučajevima učenici bili upoznati s fabulom romana pa bi tekstualnim predlošcima pristupali na drugi način, a bilo bi mjesta za više rasprave o motivima iz djela. Također, moguće je i uspoređivati pojedine scene iz filma s odabranim odlomcima, odnosno koliko se tekstualni predlošci razlikuju od onih iz filma.

4.2.2. Timski sustav

U timskom je sustavu više nastavnika uključeno u nastavni proces, a svaki od nastavnika tumači određeni tekst sa svoga stajališta (Slavić 2011: 21). Sukob dobra i zla biva osnovnim pokretačem radnje, a nastavnici vjeronauka sigurno su stručnjaci u tom području. U takvom bi sustavu nastavnik hrvatskoga jezika i književnosti tumačio odabrani odlomak sa svoga stajališta, dok bi nastavnik vjeronauka tumačio odlomak sa stajališta vjerskoga nauka. Kao nit vodilja ovdje bi mogao poslužiti navod iz *Kamena mudraca*, kada profesor Quirrell govori u ime lorda Voldemorta: „Nema dobra i zla, postoji samo moć, i oni koji su preslabi da teže za njom...“ (KM 231). Također, u timskom bi sustavu mogao sudjelovati nastavnik engleskoga jezika. Osim što bi taj nastavnik mogao objašnjavati etimologiju različitih imena, mogao bi se prikazati i sustav uniformiranog odijevanja u školama Engleske, a u usporedbi s magičnom školom Hogwarts.

4.2.3. Školski program Hogwartsa

Iako je u ovome radu u središte stavljen prvi dio ciklusa, ne treba zanemariti ni ostale dijelove. S obzirom na to da ciklus ima sedam dijelova, moguće je da se neki dijelovi interpretiraju tek u srednjoj školi, a tada su učenici zreliji i upoznati sa svojim osnovnoškolskim i srednjoškolskim programima. Spisateljica romana izradila je vrlo detaljan plan obrazovanja u magičnom svijetu te to ne valja zanemariti. Kao dio dodatne nastave, moguće je od učenika tražiti da usporede svoj obrazovni sustav s onim u ciklusu o Harryju Potteru. Poznato je kako učenici Hogwartsa polažu završne testove te se upisuju dodatne izobrazbe, a to je zanimljivo usporediti s hrvatskim obrazovanjem te je moguće proučiti kojim se programima autorica vodila kada je osmišljavala ČAS-ove i OČI³¹.

³¹ Detaljno opisan obrazovni sustav iz ciklusa o Harryju Potteru:
https://harrypotter.fandom.com/wiki/Category:Examinations_and_tests
ČAS-ovi: čarobnjački stupnjevi; OČI: Opaki čarobnjački ispiti

6. PRILOZI

6.1. Primjer metodičke pripreme za sat književnosti

Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu

Odsjek za kroatistiku

Katedra za metodiku nastave hrvatskoga jezika i književnosti

Diplomski rad

Pisana priprema za diplomsko predavanje iz Hrvatskoga jezika

Ime i prezime studenta: Lucija Marta Jelavić

Razred: 5. razred

Nastavno područje: književnost

Nastavna jedinica: J. K. Rowling: *Harry Potter i kamen mudraca*

Mentor: Red.prof.dr.sc. Dean Slavić

Zagreb, svibanj 2021. godine

<p>NASTAVNA TEMA: J. K. Rowling: <i>Harry Potter i kamen mudraca</i></p>	<p>TIP NASTAVNOG SATA: Sat obrade novoga gradiva</p>
<p>KLJUČNI POJMOVI (oni koji se odnose na nastavnu jedinicu): glavni lik, roman, ciklus, sukob dobra i zla, ljubav, prijateljstvo, fantastična književnost</p>	<p>ODGOJNO-OBRAZOVNI ISHODI:</p> <ul style="list-style-type: none"> • učenik uočava ključna obilježja teksta • učenik opisuje tekst prema zadanim uputama • učenik se prisjeća pojmova sa sata jezika • učenik aktivno sluša tekst, izvodi zaključke i tumači značenje teksta u cjelini
<p>OBRAZOVNA POSTIGNUĆA (ona koja se odnose na nastavnu jedinicu):</p> <ul style="list-style-type: none"> • uočavanje stilskih obilježja teksta • razlikovanje pripovjedača • upoznavanje s romanom i ciklusom • upoznavanje s fantastičnom književnošću 	<p>ODGOJNO-OBRAZOVNI ISHODI NA RAZINI TEME:</p> <ul style="list-style-type: none"> • učenik izražava svoje mišljenje i obrazlaže svoj kritički stav o književnom tekstu na temelju čitateljskoga iskustva i znanja o svijetu • učenik raspoznaje vrstu teksta • učenik upoznaje fantastičnu književnost • učenik primjenjuje i utvrđuje znanje
<p>ZADACI (obrazovne, odgojne, funkcionalne i komunikacijske):</p> <p>OBRAZOVNE:</p> <ul style="list-style-type: none"> • uočavanje stilskih obilježja teksta • razlikovanje pripovijedanja i dijaloga • upoznavanje s pojmom ciklusa • prepoznavanje obilježja fantastične književnosti <p>ODGOJNE:</p> <ul style="list-style-type: none"> • razvijanje komunikacijskih sposobnosti • razlikovanje dobra i zla • uočavanje važnosti ljubavi <p>FUNKCIONALNE:</p> <ul style="list-style-type: none"> • razvijanje sposobnosti interpretiranja • razvijanje aktivnoga slušanja • razvijanje logičkoga zaključivanja • usustavljanje novoga gradiva <p>KOMUNIKACIJSKE:</p> <ul style="list-style-type: none"> • razvijanje vještine govorenja i slušanja • razvijanje komunikacijskih kompetencija • razvijanje raščlanjivanja najvažnijih pojmova 	<p>ODGOJNO-OBRAZOVNI ISHODI NA RAZINI AKTIVNOSTI:</p> <ul style="list-style-type: none"> • učenik oblikuje bilješke prema uputama • učenik parafrazira i sažima podatke o slušanome tekstu • učenik samostalno piše hrvatskim pismom • učenik razvija sposobnost komunikacije i aktivnoga slušanja
<p>METODIČKI SUSTAV(I): Interpretativno-analički sustav</p>	<p>METODE: metoda čitanja i rada na tekstu, metoda razgovora, heuristički razgovor, metoda slušanja, metoda pisanja, metoda zaključivanja</p>
<p>OBLICI RADA: frontalni rad, rad u paru / individualni rad</p>	
<p>UNUTARPREDMETNA KORELACIJA: Korelacija s jezičnim izražavanjem. Korelacija s nastavom iz jezika – narječja.</p>	<p>POVEZANOST S ODGOJNO-OBRAZOVNIM OČEKIVANJIMA MEĐUPREDMETNIH TEMA:</p>

	<ul style="list-style-type: none"> • razvijanje svijesti o postojanju dobra i zla • razvijanje svijesti o važnosti ljubavi
MEĐUPREDMETNA KORELACIJA: Korelacija s predmetom Vjeronauka.	
NASTAVNA SREDSTVA: živa riječ nastavnika, predlošci za čitanje, nastavni listići	NASTAVNA POMAGALA: prijenosno računalo, internet
VREDNOVANJE:	
STRUKTURA I TRAJANJE POJEDINOG DIJELA NASTAVNOG SATA: Uvodni dio sata – pozdrav i predstavljanje, motivacija (do 8 min) Središnji dio sata – najava teme, čitanje i interpretacija književnih predložaka (oko 35 min) Završni dio sata – sinteza i zadavanje domaće zadaće (5 min)	

ARTIKULACIJA NASTAVNOGA SATA

FAZE NASTAVNOG SATA I NJIHOVO TRAJANJE	NASTAVNI SADRŽAJI	NASTAVNI OBLICI NASTAVNE METODE I METODIČKI POSTUPCI	AKTIVNOSTI UČENIKA	PLANIRANI ODGOJNO-OBRAZOVNI ISHODI / ZADAĆE UNUTAR FAZA NASTAVNOG SATA
1. Uvodni dio sata Pozdravljanje učenika i kratko predstavljanje Motivacija	N: Dobar dan, ja sam Lucija Marta Jelavić, studentica sam kroatistike na Filozofskom fakultetu u Zagrebu, a danas ću vam održati sat književnosti. N: Ovdje me dočekala neka vreća, idem pogledati što je u njoj. <i>Nastavnica iz vreće vadi pisma te ih pokazuje učenicima.</i>	Frontalni rad Metoda govorenja	Učenici slušaju.	Učenici razvijaju sposobnost slušanja.

<p>Čitanje i interpretacija književnih predložaka</p>	<p>ciklusa od sedam nastavaka, a prvi je dio izdan godine 1997., to jest prije 24 godine. Hajdemo pročitati prvi tekst s vaših predložaka, otkrijmo tko je Harry Potter.</p> <p><i>Nastavnica čita prvi odlomak.</i></p> <p><i>Nakon čitanja slijedi emocionalno-intelektualna stanka.</i></p> <p>N: U redu, jeste li razumjeli sve riječi u tekstu? Ima li nečega što vam je nejasno?</p> <p><i>Odgovor ovisi o učenicima, no pretpostavlja se da će sve biti jasno.</i></p> <p>N: Ukoliko je sve jasno, molim vas da sada uzmete papir gdje vam u gornjem desnom kutu piše <i>Zadatci I</i>. Dat ću vam nekoliko minuta da ih riješite pa ćemo odgovore zajedno provjeriti. Slobodno radite u paru.</p> <p><i>Učenici rješavaju zadatke, a nastavnica kruži učionicom provjeravajući ima li nejasnoća.</i></p> <p><i>Nakon provjere odgovora, slijedi novo interpretativno čitanje nakon kojega slijedi</i></p>	<p>Interpretativno čitanje</p> <p>Metoda razgovora</p> <p>Rad u paru / individualni rad</p> <p>Metoda rada na tekstu</p>	<p>Učenici aktivno slušaju interpretativno čitanje.</p> <p>Učenici slušaju i odgovaraju na pitanja.</p> <p>Učenici čitaju pitanja s razumijevanjem te odgovaraju na njih.</p>	<p>Učenici razvijaju sposobnosti slušanja i čitanja.</p> <p>Učenici razvijaju komunikacijske vještine.</p> <p>Učenici razvijaju sposobnosti čitanja, pisanja i zaključivanja.</p>
---	---	--	---	---

	<p><i>emocionalno-intelektualna stanka.</i></p> <p>N: Pročitajmo sada sljedeći odlomak!</p> <p>N: Kako vam se svidio ovaj odlomak?</p> <p>U: Svidio mi se jer opisuje kako dječak Harry izgleda.</p> <p>N: Izvrsno! Možete li mi reći što je karakteristično na Harryjevu licu?</p> <p>U: Harry ima ožiljak na čelu!</p> <p>N: Dobro. Može li mi netko svojim riječima opisati Harryjev fizički izgled?</p> <p>U: Harry je sitan i mršav, ima kvrgava koljena, kosa mu je crna, a oči zelene. Nosi naočale, a na čelu ima ožiljak u obliku munje.</p> <p>N: Sjajno, hvala! Sjećate li se možda koje je glavno pravilo za život kod Dursleyjevih?</p> <p>U: Pravilo je <i>Nemoj me ništa zapitkivati.</i></p> <p>N: Hvala, a što to pravilo zapravo govori o njihovu odnosu prema Harryju?</p> <p>U: To znači da ga ne vole i ne žele s njime razgovarati.</p> <p>N: Upravo tako, teta i tetak su malo grubi prema Harryju te ne vole previše pitanja. Molim vas da sada u svoje</p>	<p>Interpretativno čitanje</p> <p>Metoda heurističkoga razgovora</p> <p>Metoda pisanja</p>	<p>Učenici aktivno slušaju interpretativno čitanje.</p> <p>Učenici aktivno slušaju i odgovaraju na upite.</p> <p>Učenici prepisuju s</p>	<p>Učenici razvijaju sposobnosti slušanja i čitanja.</p> <p>Učenici razvijaju sposobnosti komunikacije, čitanja s razumijevanjem te logičkoga zaključivanja.</p> <p>Učenici razvijaju čitanje i pisanje.</p>
--	---	--	--	--

	<p>bilježnice napišete naslov i glavnoga lika.</p> <p><i>Nastavnica piše na ploču, a učenici prepisuju.</i></p> <p>N: Hajdemo sada pročitati treći odlomak da vidimo što ćemo iz njega saznati.</p> <p><i>Nastavnica čita treći odlomak nakon kojega slijedi uobičajena emocionalno-intelektualna stanka.</i></p> <p>N: Hvala vam. Recite mi, molim vas, tko razgovara u ovome odlomku?</p> <p>U: Harry razgovara s Hagridom.</p> <p>N: Jeste li sve razumjeli?</p> <p><i>Odgovor ovisi o učenicima.</i></p> <p>N: Inače, mogli ste opaziti kako Hagrid malo drugačije govori, sjetite se kada smo analizirali narječja hrvatskoga jezika, možete li pokušati reći o kojemu bi se narječju ovdje radilo?</p> <p>U: Pa Hagrid govori dosta obično, mislim da bi to mogao biti kajkavski.</p> <p>N: Tako je, ovakav bi govor bio blizak našem kajkavskom. Inače, Hagrid je lovočuvar škole Hogwarts, on se brine o životinjama i šumi oko škole.</p>	<p>Interpretativno čitanje</p> <p>Metoda heurističkoga razgovora</p>	<p>ploče u bilježnicu.</p> <p>Učenici slušaju interpretativno čitanje.</p> <p>Učenici aktivno slušaju i odgovaraju na upite.</p> <p>Učenici se prisjećaju prethodno usvojenoga znanja iz jezika.</p>	<p>Učenici razvijaju sposobnosti slušanja i čitanja.</p> <p>Učenici razvijaju sposobnost komunikacije i logičkoga zaključivanja.</p> <p>Učenici se znaju služiti znanjem kojega su prije usvojili.</p>
--	--	--	--	--

	<p>N: Možete li mi reći kako su Harryjevi roditelji poginuli?</p> <p>U: Teta i tetak su lagali Harryju. Nisu poginuli u automobilskoj nesreći, nego ih je ubio Voldemort.</p> <p>N: Tako je, ubio ih je Voldemort, zli čarobnjak. Zašto onda zapravo Harry ima munju na čelu?</p> <p>U: Harry ima munju na čelu zato što je Voldemort bacio kletvu na njega, ali ga nije uspio ubiti.</p> <p>N: Upravo tako! Nakon ovog odlomka Harry odlazi u školu gdje upoznaje najbolje prijatelje, Rona i Hermionu. Njih troje upada u nevolje, ali se uspiju izvući te Harry uspije svladati Voldemorta.</p> <p>N: Hajdemo sada pročitati o čemu Harry razgovara s ravnateljem Dumbledoreom nakon što uspije svladati Voldemorta.</p> <p><i>Nastavnica čita posljednji odlomak nakon kojega slijedi emocionalno intelektualna stanka.</i></p> <p>N: Nakon što smo pročitali i posljednji odlomak, molim vas da pokušate odgovoriti na pitanja s nastavnoga listića.</p>	<p>Metoda govorenja</p> <p>Interpretativno čitanje</p> <p>Rad u paru / individualni rad</p> <p>Metoda rada na tekstu</p>	<p>Učenici aktivno sudjeluju u razgovoru.</p> <p>Učenici slušaju interpretativno čitanje.</p> <p>Učenici rješavaju nastavni listić.</p>	<p>Učenici razvijaju slušanje, komuniciranje te logičko zaključivanje.</p> <p>Učenici razvijaju sposobnosti slušanja i čitanja.</p> <p>Učenici razvijaju sposobnosti čitanja, pisanja i logičkoga zaključivanja.</p>
--	---	--	---	--

<p>Zadavanje domaće zadaće</p>	<p>zapišete u svoje bilježnice.</p> <p><i>Nastavnica piše na ploču temu romana, a učenici to prepisuju.</i></p> <p>N: Na početku sam sata rekla koje je godine izdana knjiga, sjeća li se tko?</p> <p>U: Sjećam se da je izdana godine 1997., a ima 7 dijelova!</p> <p>N: Tako je, prvi je dio izdan godine 1997., molim vas da i to zapišete u svoje bilježnice.</p> <p><i>Nastavnica piše na ploču, a učenici prepisuju.</i></p> <p>N: Inače, Joanne Kathleen Rowling je pripovijest o Harryju Potteru osmislila kada je bila nezaposlena samohrana majka. Kada je pokušala izdati prvu knjigu, mnogo ju je izdavača odbilo, a nisu znali da će pripovijest o mladom čarobnjaku osvojiti svijet.</p>	<p>Metoda pisanja</p> <p>Metoda heurističkoga razgovora</p> <p>Metoda pisanja</p> <p>Metoda govorenja</p> <p>Metoda razgovora</p>	<p>Učenici zapisuju.</p> <p>Učenici se prisjećaju podataka s početka sata.</p> <p>Učenici zapisuju podatke.</p> <p>Učenici aktivno slušaju nastavnicu te shvaćaju važnost ciklusa.</p>	<p>Učenici razvijaju sposobnost čitanja i pisanja.</p> <p>Učenici razvijaju sposobnost prisjećanja i logičkoga zaključivanja.</p> <p>Učenici razvijaju sposobnost čitanja i pisanja.</p> <p>Učenici razvijaju sposobnost slušanja.</p>
<p>Završni pozdrav</p>	<p>N: Za kraj, zadat ću vam dva zadatka za rad kod kuće. Molim vas da svoje pisma iz Hogwartsa zalijepite u svoje bilježnice i da pokraj toga napišete kratki sastav o tome kako ste se vi osjećali kada ste dobili pismo iz Hogwartsa.</p> <p><i>Nastavnica na ploču zapisuje domaću zadaću.</i></p>		<p>Učenici razumiju zadane zadatke te zapisuju domaću zadaću u bilježnice.</p>	<p>Učenici razvijaju sposobnost pisanja, razumijevanja i zaključivanja.</p>

	N: Hvala vam na suradnji i nadam se da vas je ovaj sat motivirao da pročitate roman o Harryju Potteru!			
--	--	--	--	--

IZVORI I LITERATURA

a) na što se upućuju učenici

Učenici dobivaju književnometodičke predloške te nastavne listiće.

b) čime se sve koristio student za pripremanje nastavnoga sata

1) Rowling, J.K. 2001. *Harry Potter i kamen mudraca*. Zagreb: Algoritam.

2) Rosandić, Dragutin. 2005. *Metodika književnoga odgoja*. Zagreb: Školska knjiga.

3) Slavić, Dean. 2011. *Peljar za tumače: književnost u nastavi*. Zagreb: Profil.

PLAN PLOČE

J. K. Rowling: *Harry Potter i kamen mudraca*

- glavni lik: Harry ————— glavni protivnik: Voldemort

- tema: Harryjeva borba protiv zlih sila

- tiskana 1997. godine

- ciklus – 7 dijelova

- vrsta: dječji fantastični roman

- domaća zadaća: *Moje pismo iz Hogwarta*

PRILOZI

6.2. Književnometodički predložak

1.

Gospodin i gospođa Dursley, iz Kalinina prilaza broj četiri, bili su ponosni što su normalni ljudi da ne mogu biti normalniji i još bi vam zahvalili na komplimentu ako biste im to rekli. Od njih ne biste nikad očekivali da budu upleteni u nešto čudnovato ili tajnovito, jer jednostavno nisu trpjeli takve besmislice.

Gospodin Dursley bio je direktor tvrtke Grunnings koja je proizvodila bušilice. Bijaše to krupan, mišićav čovjek koji kada nije ni imao vrat, ali je zato imao velike brčine. Gospođa Dursley bila je mršava plavojka i imala je gotovo dvostruko duži vrat od uobičajenoga, što joj je dobro dolazilo jer je vrlo mnogo vremena provodila istežući ga preko vrtne ograde i uhodareći susjede. Dursleyjevi su imali sina Dudleyja, od kojeg, po njihovu mišljenju, nije bilo slađeg dečka na svijetu.

Dursleyjevi su imali sve što su željeli, ali su imali i tajnu, i najviše se od svega bojali da je tko ne otkrije. Mislili su da bi svisnuli kad bi tko saznao za Potterove. Gospođa Potter bila je sestra gospođe Dursley, ali se njih dvije nisu već više godina viđale. Zapravo je gospođa Dursley tvrdila da i nema sestru, jer su njezina sestra i niškoristi muž bili sasvim oprečni Dursleyjevima. Dursleyjevi su strepjeli pri pomisli što bi im susjedi rekli kad bi Potterovi stigli u njihovu ulicu. Dursleyjevi su znali da Potterovi imaju malog sina, ali ga nikad nisu vidjeli. Klonili su se Potterovih i zbog tog dječaka, jer nisu željeli da im se Dudley druži s takvim klinkem.

Kad su se gospodin i gospođa Dursley probudili tog tmurnog, sivog utorka kad počinje naša priča, na oblačnom nebu nije bilo ničega po čemu bi se dalo zaključiti da će se uskoro početi zbivati čudnovati i tajnoviti događaji diljem zemlje. Gospodin je Dursley nešto pjevušio uzimajući svoju najdosadniju kravatu za posao, a gospođa je Dursley naklapala nešto ubacujući rasplakanog Dudleyja u njegovu visoku dječju stolicu.

Nitko od njih nije primijetio veliku žutosmeđu sovu kako je proletjela pokraj njihovih prozora.

(...)

Vjetrić je namreškao uredne živice u Kalininu prilazu, u kojem je vladao takav mir i red pod nebom tintene boje da nitko ne bi pomislio da se tu dogodilo nešto fantastično. Harry Potter promeškoltio se među pokrivačima, ali se nije probudio. Samo je svojom ručicom stegnuo pismo pokraj sebe i nastavio spavati ne znajući da je on nešto posebno, ne znajući da je slavan, ne znajući da će ga za koji sat probuditi vrisak gospođe Dursley kad ova otvori ulazna vrata da ostavi prazne boce za mlijeko, i ne znajući da će ga idućih nekoliko tjedana njegov bratić Dudley gnjaviti i štipati... Nije mogao znati ni da se u isto vrijeme ljudi potajno sastaju po svojoj zemlji, dižu čaše i govore prigušenim glasovima:

"Živio Harry Potter, dečko koji je ostao živ!"

2.

Harry je oduvijek bio sitan i mršav za svoje godine, možda i zato što je spavao u mračnom ormaru. A izgledao je još sitniji i mršaviji nego što je uistinu bio, jer je uvijek nosio Dudleyevu staru odjeću, a Dudley je bio otprilike četiri puta krupniji od njega. Harry je imao suhonjavo lice, kvrgava koljena, crnu kosu i sjajne zelene oči. Nosio je okrugle naočale slijepljene selotejpom jer ga je Dudley uvijek mlatio po nosu. Jedina stvar koju je Harry volio na svojoj vanjštini bijaše vrlo tanka brazgotina na čelu u obliku

munje. Imao ju je otkako zna za sebe, a prvo pitanje kojeg se sjeća da je ikad postavio teti Petuniji bio je otkud mu taj ožiljak.

"To ti je od automobilske nesreće u kojoj su ti roditelji poginuli", odgovorila mu je ona. "I nemoj me više ništa zapitkivati."

Nemoj me ništa zapitkivati – to je bilo prvo pravilo za miran život kod Dursleyevih.

3.

"Bingulicu ti tvoju, Harry, ljudi se još boje. Nije to baš lako. Eto, bio ti je tako neki čarobnjak koji se... izopačio. Izopačio se da ne može bit gorji. Pa i gorji. Gorji od najgorjeg. A zvao se..."

Hagrid proguta slinu, ali ne izusti više ni riječi.

"Možete li mi napisati njegovo ime?" priupita ga Harry.

"Jok... ne znam kako se piše. Ma dobro... *Voldemort*." Hagrid se naježi. "Nemoj me tjerat da ga još jedanput izgovaram. U svakom slučaju, taj... taj ti je čarobnjak prije nekih dvadeset godina počeo tražit sljedbenike. I našo ih je... jedni su se bojali, drugima je bilo stalo do njegove moći jerbo je on stvarno steko veliku moć. To su ti, Harry, bili crni dani. (...) E, sad, tvoja nana i ćaća bili su ponajbolji vještica i čarobnjak koje sam ja poznavo. Oboje su u svoje doba bili prvi u svom razredu! Recimo da je pravo čudo što Znaš-već-ko nije već prije pokušo njih dvoje predobit za sebe...vjerojatno je znao da su oni previše dobri s Dumbledoreom da bi tjeli imat posla sa mračnom stranom. Možda je mislio da će ih još uspjet nagovorit... il ih je možda tjeo samo maknut? Jedino se znade da se odjednoč pojavio u selu u kojem ste vi živili, prije deset godina, uoči Svih svetih. Tebi je bila tek godina dana. I tako je on upo u vašu kuću i... i... (...) I ubio ih je Znaš-već-ko. A ondak je... to je zapravo najveća tajna od sviju... pokušo i tebe ubit. (...) Ali nije uspio. Zar se nisi nikad čudio otkud ti taj znak na čelu? Nije to bila obična ogrebotina. To ti ostane kad te pogodi moćna, opaka kletva... to je zdesilo i tvoju nanu i ćaću, i vašu kuću čak... al tebi nije bilo ništa, i zato si ti, Harry, tako slavan. (...) ti si bio istom beba a osto si živ."

4.

Harry je i dalje ležao ne znajući što da kaže. Dumbledore zapjevuši nešto i osmjehne se stropu.

"Gospodine?" opet će Harry. "Baš si nešto mislim... gospodine, čak i ako nema više tog kamena, Vol... mislim, Znate-već-tko..."

"Slobodno ga, Harry, zovi Voldemort. Uvijek sve stvari zovi njihovim pravim imenima. Strah od imena povećava strah od same stvari."

"Razumijem, gospodine. E pa, Voldemort će se pokušati na druge načine vratiti, zar ne? Hoću reći da nije nestao jednom zauvijek, zar ne?"

"Ne, Harry, nije. On je još tamo negdje, možda sad traži neko drugo tijelo u koje bi se uselio... budući da nije uistinu živ, on ne može ni poginuti. Pustio je Quirrella da umre, jer ima isto tako malo milosti za svoje sljedbenike kao i za svoje neprijatelje. Pa ipak, Harry, iako si ti možda samo odgodio njegov povratak na vlast, trebat će opet netko drugi biti spreman voditi s njim novu bitku koju će možda izgubiti... a ako se njegov povratak svaki pun iznova odgodi, možda se nikad više i neće vratiti na vlast."

(...)

"Pa, ovaj... Voldemort mi je rekao da je ubio moju majku samo zato što je ona pokušala spriječiti ga da mene ubije. A zašto je on uopće htio ubiti mene?"

Dumbledore ovaj put vrlo duboko uzdahne.

"Na žalost, na tvoje prvo pitanje ne mogu ti odgovoriti. Bar ne danas. Bar zasad. Možda ćeš jednog dana to saznati... do daljnjega izbij to sebi iz glave, Harry. Kad budeš malo stariji... znam da to ne voliš čuti... ali kad budeš spreman, saznat ćeš."

Harry je znao da ne bi vrijedilo prepirati se oko toga.

"A zašto me Quirrell nije mogao dodirnuti?"

"Tvoja je majka poginula da tebe spasi. Ako ima nešto što Voldemort ne razumije, to je ljubav. On nije shvatio da tako snažna ljubav kao što je bila ljubav tvoje majke prema tebi ostavlja za sobom trag. Ne mislim na ožiljak, na nekakav vidljiv znak... kad je netko tako duboko voljen, čak i ako nema više osobe koja ga je voljela, ta ljubav će ga do vijeka donekle štititi. Ona je u samoj tvojoj koži. Zato te Quirrell i nije mogao dodirnuti, onako pun mržnje, pohlepe i častohleplja, nakon što je svoju dušu podijelio s Voldemortom. Njemu je bila smrtna muka dodirnuti osobu obilježenu nečim tako dobrim."

6.3. Nastavni listić

J. K. Rowling: *Harry Potter i kamen mudraca*

Zadatci I.

1. Na što su gospodin i gospođa Dursley ponosni?

2. Koja je od ovih rečenica točna, a koja netočna?

a. Sin gospodina i gospođe Dursley zove se Dudley.	TOČNO	NETOČNO
b. Gospođa Dudley nema sestru.	TOČNO	NETOČNO
c. Pokraj prozora je prošetala žutosmeda mačka.	TOČNO	NETOČNO

3. Čime se bavi gospodin Dursley?

4. Nadopunite sljedeću rečenicu.

Gospođa _____ bila je mršava plavojka i imala je gotovo dvostruko duži _____ od uobičajenoga, što joj je dobro dolazilo jer je vrlo mnogo vremena provodila istežući ga preko vrtne ograde i uhodareći _____.

5. Gdje živi obitelj Dursley?

6. Tko su Potterovi?

7. Tko je Harry Potter?

1. Kako Dumbledore naziva Zmate-već-koga?

2. Zaokružite točan odgovor.

Voldemorta je savladao a. Dumbledore

b. Hagrid

c. Harry Potter

3. Na koje pitanje Dumbledore ne može odgovoriti Harryju? Pronađite u tekstu to pitanje.

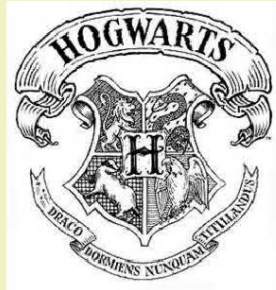
4. Nadopunite sljedeće rečenice i napišite tko ih kazuje.

Strah od _____ povećava strah od same _____.

On nije shvatio da tako snažna _____ kao što je bila ljubav tvoje _____
prema tebi ostavlja za sobom trag.

Ove rečenice kazuje _____.

6.4. Pozivnica i popis za kupnju

ŠKOLA VJEŠTIČARENJA I ČAROBNAŠTVA U HOGWARTSU

Ravnatelj Albus Dumbledore

(nositelj velereda časnog Merlina, prvog razreda s lentom, velečarobnjak,
veliki vještac, veliki meštar, član Međunarodne udruge čarobnjaka)

Štovani gospodine Slaviću,

drago nam je što vas možemo izvijestiti da ste primljeni u Školu vještičarenja i čarobnjaštva u Hogwartsu. U prilogu ćete naći popis svih potrebnih knjiga i opreme.

Školska godina počinje 1. rujna. Očekujemo Vašu sovu najkasnije do 31. srpnja.

Srdačno Vas pozdravlja

Minerva McGonagall
zamjenica ravnatelja

Albus Dumbledore
ravnatelj

ŠKOLA VJEŠTIČARENJA I ČAROBNAŠTVA U HOGWARTSU

Odora

Učenici prvog razreda moraju imati sljedeće:

1. Tri obična radna odijela (crna)
2. Običan šiljasti šešir (crni) za po danu
3. Par zaštitnih rukavica (od zmajevske kože ili sl.)
4. Zimski kaput (crni, sa srebrenim kopčama)

Pozor! Svaki komad učeničke odjeće mora imati na sebi privjesak s imenom vlasnika.

Udžbenici

Svaki učenik mora imati po jedan primjerak sljedećih knjiga:

Miranda Goshawk: Zbirka čarobnih formula (1. stupanj)

Bathilda Bagshot: Povijest magije

Adalbert Waffling: Teorija magije

Emeric Switch: Preobrazbe za početnike

Phyllida Spore: 1000 čarobnih trava i gljiva

Arsenius Jigger: Čarobni napici i čajevi

Newt Scamander: Fantastične zvijeri i gdje ih naći

Quentin Trimble: Mračne sile: upute za samoobranu

Ostala oprema

1 čarobni štapić

1 kotlić (kositreni, standardna veličina br. 2)

1 garnitura staklenih ili kristalnih bočica

1 teleskop

1 vaga od mjedi

Učenici mogu donijeti i po jednu sovu ILI mačku ILI žabu krastaču.

PODSJEĆAMO RODITELJE DA UČENICI PRVOG RAZREDA NE SMIJU
POSJEDOVATI VLASTITE METLE

*Prilagođeno prema obrascu pismene pripreme za polaganje stručnog ispita iz Hrvatskog jezika Agencije za odgoj i obrazovanje.

7. LITERATURA

a) primarna:

1. Rowling, J.K. 2001. *Harry Potter i kamen mudraca*. Zagreb: Algoritam.
2. Rowling, J.K. 2000. *Harry Potter i odaja tajni*. Zagreb: Algoritam.
3. Rowling, J.K. 2000. *Harry Potter i zatočenik Azkabana*. Zagreb: Algoritam.
4. Rowling, J.K. 2001. *Harry Potter i plameni pehar*. Zagreb: Algoritam.
5. Rowling, J.K. 2003. *Harry Potter i Red feniksa*. Zagreb: Algoritam.
6. Rowling, J.K. 2005. *Harry Potter i Princ miješane krvi*. Zagreb: Algoritam.
7. Rowling, J.K. 2007. *Harry Potter i Darovi Smrti*. Zagreb: Algoritam.

b) sekundarna:

1. Bal, Mieke. 1999. *Narratology: Introduction to the Theory of Narrative*. Toronto: University of Toronto Press.
2. Cornwell, Neil. 1996. *Fantastično u književnosti*. U: *Mogućnosti: književnost, umjetnost, kulturni problemi*. Ur. Josip Belamarić. Split: Splitski književni krug.
3. Crnković, Milan. 1990. *Dječja književnost: priručnik za studente i nastavnike*. Zagreb: Školska knjiga.
4. Forster, E. M. 1990. *Aspects of the Novel*. Harmondsworth: Penguin Books.
5. Frye, Northrop. 2000. *Anatomija kritike: četiri eseja*. Zagreb: Golden marketing.
6. Genette, Gerard. 1980. *Narative Discourse, An Essay In Method*. Cornell: Cornell University Press.
7. Genette, Gerard. 1992. *Tipovi fokalizacije i njihova postojanost*. U: *Suvremena teorija pripovijedanja*. Ur. Vladimir Biti. Zagreb: Globus.
8. Girard, René. 1986. *The Scapegoat*. Baltimore: The Johns Hopkins University Press.
9. Manlove, Colin Nicholas. 1996. *Moderna fantastična književnost*. U: *Mogućnosti: književnost, umjetnost, kulturni problemi*. Ur. Josip Belamarić. Split: Splitski književni krug.
10. Muir, Edwin. 1967. *The Structure of the Novel*. London: Hogarth Press.
11. Rosandić, Dragutin. 2005. *Metodika književnoga odgoja*. Zagreb: Školska knjiga.
12. Slavić, Dean. 2011. *Peljar za tumače: književnost u nastavi*. Zagreb: Profil.
13. Solar, Milivoj. 1986. *Teorija književnosti*. Zagreb: Školska knjiga.
14. Todorov, Cvetan. 1987. *Uvod u fantastičnu književnost*. Beograd: Rad.
15. Tomaševski, Boris. 1998. *Teorija književnosti: tematika*. Zagreb, Matica hrvatska.

c) internetski izvori:

1. Appelbaum, Peter. 2008. *The Great Snape Debate I*. JAAACS.
<https://ojs.library.ubc.ca/index.php/jaaacs/article/view/187668> [posjećeno: 10.1.2021.]
2. Dahlén, Nova. 2009. *Severus Snape and the Concept of the Outsider: Aspects of Good and Evil in the Harry Potter Series*. Karlstad University.
<http://kau.diva-portal.org/smash/get/diva2:224466/FULLTEXT01.pdf> [posjećeno: 12.1.2021]
3. Harry Potter Fandom. https://harrypotter.fandom.com/wiki/Main_Page
4. J. K. Rowling. <https://www.jkrowling.com/about/>
5. YouTube. <https://www.youtube.com/watch?v=OmkxmPJrHDc>
6. Mendlesohn, Farah. 2008. *Rhetorics of Fantasy*. Wesleyan University Press.
<https://books.google.hr/books?id=oLyi9lQH3OgC&printsec=frontcover&hl=hr#v=onepage&q&f=false> [posjećeno: 18.3.2021]
7. Slavić, Dean. 2003. *Prostor, likovi i zbivanja u prvim četirima romanima J. K. Rowling*. U: *Mogućnosti: književnost, umjetnost, kulturni problemi*. Ur. Josip Belamarić. Split: Splitski književni krug. [posjećeno: 20.6.2021]
8. Slavić, Dean. 2019. *Lukan kao protagonist: Ognjište kao romansa*. U: *Crkva u svijetu*.
<https://hrcak.srce.hr/230491> [posjećeno: 1.4.2021]
9. Slavić, Dean. 2020. *Budakov Blažić kao antagonist i farmakos*. U: *Obnovljeni Život*.
<https://hrcak.srce.hr/237695> [posjećeno: 1.4.2021]
10. Vike, Magnus. 2009. *The Familiar and the Fantastic: A study of Contemporary High Fantasy in George R.R. Martin's A Song of Ice and Fire and Steven Erikson's Malazan Book of the Fallen*. University of Bergen.
<https://core.ac.uk/download/pdf/30926028.pdf> [posjećeno: 18.4.2021]
11. Vrcić-Mataija, Sanja. 2011. *Prilog tipologiji hrvatskoga dječjeg romana*. U: *Fluminensia*. <https://hrcak.srce.hr/82461> [posjećeno 20.4.2021]